

VN/31244/2023

Lausuntoyhteenvedo: Lausuntopyyntö: luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi poliisilain 5 a luvun, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 7 luvun sekä sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta

1. Johdanto

Sisäministeriö pyysi 22.7.-9.9.2024 välisenä aikana lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi poliisilain 5 a luvun, henkilötietojen käsittelyssä poliisitoimesta annetun lain 7 luvun sekä sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta. Lausunnolla oli mahdollista ottaa kantaa esitykseen, jolla selkeytettäisiin poliisilain sääntelyä, joka koskee siviilitiedustelumenetelmän käytön aikana saadun rikosta koskevan tiedon luovuttamista rikostorjuntaan sekä siihen liittyvää henkilötietojen käsittelyä.

Kyseinen sääntely on osoittautunut käytännössä tulkinnanvaraiseksi. Suojelupoliisille sallittaisiin tiedustelumenetelmän avulla saadun suojelupoliisin tehtävien kannalta olennaisten rikosten eli maanpetosrikoksia, valtiopetosrikoksia ja terrorismirikoksia koskevan rikostiedon luovuttaminen toimivaltaiselle viranomaiselle. Lisäksi mahdollistettaisiin tiedustelumenetelmän käytön avulla saadun rikostiedon luovuttaminen aina kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ja muuksi toimivaltaisen viranomaisen toiminnan suuntaamiseksi, kuitenkin siten, että luovutettujen tietojen käyttäminen olisi rajoitettua erityisesti huomioiden oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaaminen. Sotilastiedustelusta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi vastaavasti rikostiedon luovuttamisen osalta.

Poliisilain kansainvälisessä yhteistyössä tehtävää tietojenluovutusta koskevaa sääntelyä tarkennettaisiin vastaamaan voimassa olevaa poliisin henkilötietolain sääntelyä ja mahdollistettaisiin suojelupoliisille muun kuin henkilötiedon luovuttaminen myös Pohjois-Atlantin liitolle. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että suojelupoliisi voisi luovuttaa myös henkilötietoja kansainväliselle järjestölle, kuten Pohjois-Atlantin liitolle.

Luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi poliisilain 5 a luvun, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 7 luvun sekä sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta pyydettiin lausuntoa 36 organisaatiolta tai taholta. Lausuntopyyntö julkaistiin lausuntopalvelu.fi-sivustolla. Lausunnot ovat luettavissa hankkeen verkkosivuilla osoitteessa: <https://hankeikkuna.vnv.fi/app#/lainsaadanto/115175/kuvaukset> .

Kirkkokatu 12, Helsinki

PL 26, 00023 Valtioneuvosto

Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi

Sisäministeriö Inrikesministeriet

Lausuntoaika oli 22.7.-9.9.2024. Lausunto saatiin 25 taholta. Lausunto pyydettiin seuraavilta tahoilta (tähdellä (*)) merkityt antoivat lausunnon):

Ahvenanmaan maakuntahallitus *
Amnesty International, Suomi *
Eduskunnan oikeusasiamies *
Electronic Frontier Finland – Effi ry
Elinkeinoelämän keskusliitto *
FiCom Ry *
Helsingin hovioikeus *
Helsingin kärjäoikeus
Huoltovarmuuskeskus *
Keskusrikospoliisi *
Liikenne- ja viestintäministeriö *
Liikenne- ja viestintävirasto Traficom
Maa- ja metsätalousministeriö
Oikeusministeriö *
Oikeuskanslerinvirasto*
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Poliisihallitus *
Puolustusministeriö
Pääesikunta *
Rajavartiolaitos *
Sisäministeriön poliisiosasto
Sisäministeriön rajavartio-osasto
Sosiaali- ja terveysministeriö *
Suojelupoliisi *
Suomen Asianajajaliitto *
Suomen Erillisverkot Oy
Suomen Journalistiliitto – Finlands Journalistförbund *
Tasavallan presidentin kanslia
Teknologiateollisuus
Tiedusteluvalvontavaltuutettu *
Tietosuojavaltuutettu *
Tulli *
Työ- ja elinkeinoministeriö *
Ulkoministeriö

Kirkkokatu 12, Helsinki

PL 26, 00023 Valtioneuvosto

Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi

Valtioneuvoston kanslia
Valtiovarainministeriö *
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
Ympäristöministeriö

Lisäksi lausunnon antoivat Finnish Information Security Cluster FISC ry ja Teknologiateollisuus ry (yhteinen lausunto) sekä yksi yksityishenkilö. Puolustusministeriö ei antanut lausuntoa, sillä ministeriön edustaja on ollut mukana lainsäädäntömuutoshankkeen valmisteleavassa työryhmässä.

2. Yhteenveto lausunnoista

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotettuja muutoksia pidettiin lausunnoissa lähtökohtaisesti tarpeellisina ja kannatettavina. Lausunnonantajat pitivät erittäin tärkeänä, että viranomaisilla on asianmukaiset ja tehokkaat toimivaltuudet yhteiskunnan turvallisuuteen liittyvien tehtäviensä hoitamiseksi, ja että mahdolliset säännösten tulkintaepäselvyydet poistetaan. Esitettyjen muutosten nähtiin yleisesti ottaen edistävän hallituksen esityksen tavoitteita ja hallitusohjelman strategista kokonaisuutta turvallisesta ja kriisinkestävästä oikeusvaltiosta.

Monet lausunnonantajat kannattivat lähtökohtaa siitä, että kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi tiedustelumenetelmillä hankittuja tietoja voisi hyödyntää tehokkaammin. Samanaikaisesti tämä nähtiin erityisesti perus- ja ihmisoikeuksien, kuten yksityisyyden suojan, kannalta merkittävänä haasteena, mikä edellyttäisi tarkempaa sääntelyä ja rajoituksia.

Esityksen tiettyjä osia, kuten kansallisen turvallisuuden käsitettä ja toimivaltuuksien laajentamista, pidettiin epämääräisinä. Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota erityisesti lainsäädännön tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimuksiin ja edellytettiin jatkovalmistelun keskittyvän muutosten selkeämpään perusteluun. Tätä korostettiin erityisesti tietojen käyttötarkoitussidonnaisuuden, rikostorjunnan käsitteen määrittelyn sekä ihmis- ja perusoikeuspunninnan syventämisen osalta. Tiedustelutietojen luovuttamista esimerkiksi rikostutkintaan kritisoitiin erityisesti oikeusturvan ja yksityisyyden vaarantumisen vuoksi.

Ihmis- ja perusoikeuksien näkökulmasta tulisi erityisesti pohtia sitä, onko ehdotetuille muutoksille painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimat hyväksyttävät perusteet, ja ovatko ehdotetut muutokset välttämättömiä ja oikeasuhtaisia. Myös kansallisen turvallisuuden

Kirkkokatu 12, Helsinki

PL 26, 00023 Valtioneuvosto

Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi

suojaamisen ja viranomaisten toiminnan suuntaamisen käsitteiden sisältöä katsottiin olevan tarvetta täsmentää.

Muutamassa lausunnossa tuotiin esille tarve vaihtaa tietoja paitsi viranomaisten kesken myös viranomaisten ja elinkeinoelämän välillä. Huomiota kiinnitettiin myös joihinkin esitysluonnoksen eroavaisuuksiin siviili- ja sotilastiedustelua koskevien samaa aihetta käsittelevien säännösten kesken ja esitettiin, että niiden tulisi olla mahdollisimman yhdenmukaisia.

Hallituksen esitykseen nähtiin tärkeäksi sisällyttää kansainvälistä vertailua erityisesti muiden EU- tai ainakin Pohjoismaiden lainsäädännön tilasta ja EU:n tuomioistuimen sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön arviointia, syvempiä säätämisympäristöperusteluita sekä laajaa vaikutusarviointia mm. talouden, tietoyhteiskunnan, tietosuojan ja oikeusvaltiokehityksen näkökulmasta. Esityksestä katsottiin olevan tarpeen hankkia perustuslakivaliokunnan lausunto.

Kansainvälisille järjestöille tehtävien tietojen luovutusten saajia edellytettiin täsmennettävän ja lisäksi nostettiin esille tarve arvioida henkilötietojen käsittelyyn liittyviä vaikutuksia ja riskejä, jotka aiheutuvat aiempaa laajemmista tietojenluovutusmahdollisuuksista. Lisäksi hallituksen esitykseen nähtiin tarpeelliseksi jatkovalmistelussa sisällyttää kuvaus siitä, miten Naton tiedustelu toimii ja mihin kaikkeen tietoja puolustusliitossa voidaan käyttää.

Ahvenanmaan maakuntahallitus toteaa, että esitys kuuluu valtakunnan lainsäädäntövaltaan eikä koske Ahvenanmaan lainsäädäntöä. Maakuntahallituksella ei ole huomautettavaa esityksestä, eikä se näe ristiriitoja itsehallintolain tai maakuntalainsäädännön kanssa.

Amnesty International Suomen osaston mukaan esityksessä ei ole riittävästi arvioitu perusoikeuksien rajoittamisedellytyksiä eikä ehdotusten välttämättömyyttä tai oikeasuhtaisuutta. Esityksessä esitettyjen termien, kuten kansallinen turvallisuus ja viranomaisen toiminnan suuntaaminen, katsotaan olevan liian laaja-alaisia ja epätarkkoja. Esimerkiksi Maahanmuuttoviraston toiminnan suuntaaminen tiedustelumenetelmillä saaduilla tiedoilla nähdään ongelmallisena. Amnesty nostaa esiin myös henkilötietojen suojaamiseen liittyviä riskejä, erityisesti kun tietoa luovutetaan kansainvälisille järjestöille, ja korostaa ihmisoikeuksien turvaamisen merkitystä tiedustelumenetelmillä saatujen tietojen käsittelyssä ja luovuttamisessa. Jatkovalmistelussa Amnesty kehottaa arvioimaan ehdotuksia tarkemmin perusoikeuksien rajoittamisedellytysten lisäksi perus- ja ihmisoikeusvaikutusten

Kirkkokatu 12, Helsinki

PL 26, 00023 Valtioneuvosto

Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi

kannalta. Lisäksi huomautetaan, ettei ehdotuksia ole arvioitu kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden ja esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön näkökulmasta.

Suomen Asianajaliitto pitää esitettyjä teknisiä muutoksia pääosin kannatettavina ja näkee tarpeen tulkinnallisten epäselvyyksien korjaamiselle, mutta vastustaa käyttötarkoitussidonnaisuuden laajentamista osaksi yleistä rikostorjuntaa. Liiton mukaan tietojen luovuttaminen tavallisten rikosten tutkintaan heikentäisi oikeusturvaa ja oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä, erityisesti kun mikäli tiedustelumenetelmillä hankittuja tietoja ei asetettaisi hyödyntämiskieltoon. Liitto katsoo, että tiedustelutiedon luovuttaminen osaksi poliisitutkintaa edellyttäisi muutosten käsittelyä perustuslain säätämisyjärjestyksessä. Liiton mukaan muutokset heikentäisivät tosiasiallisesti siviili- ja sotilastiedustelulainsäädännön rajoituksia ja että tiedustelutietojen luovuttamisen pitäisi rajoittua vain tiettyihin vakaviin rikoksiin. Lisäksi liitto kiinnittää huomioita tiedusteluviranomaisten laillisuusvalvonnan riittävyteen.

Eduskunnan oikeusasiamiehen lausunnossa katsotaan, että ehdotettu sääntely saattaa johtaa tilanteisiin, joissa tiedustelumenetelmiä käytettäisiin rikostorjunnan tarpeisiin ilman, että tätä varten olisi olemassa riittäviä lakisääteisiä perusteita. Nykyinen esityksen sanamuoto on liian avoin ja mahdollistaisi tiedustelutiedon luovuttamisen laajasti eri viranomaisille ilman riittävää sääntelyä siitä, miten ja mihin tarkoitukseen tietoja voidaan käyttää. Kansainvälistä tietojen luovuttamista koskeva sääntely on liian avoin. Yhteenvetona lausunnossa todetaan, että esitysluonnos sisältää useita ongelmakohtia erityisesti käyttötarkoitussidonnaisuuden, tiedustelumenetelmien käyttämisen rikostorjuntaan sekä kansainvälisen tietojen luovuttamisen osalta. Sääntelyä on tarkennettava ja täsmennettävä näiden kysymysten osalta, jotta ehdotetut muutokset täyttäisivät oikeasuhtaisuuden ja tarpeellisuuden vaatimukset. Lisäksi esitetään, että tiedustelutietojen luovutukset tulisi dokumentoida niin, että ulkopuolinen valvonta olisi mahdollista.

Elinkeinoelämän keskusliiton lausunnossa korostetaan siviilitiedustelun perusoikeusherkkyttä, erityisesti yksityisyyden suojan ja viestinnän salaisuuden osalta. Elinkeinoelämän keskusliitto korostaa, että tiedustelumenetelmillä saadut tiedot tulisi käyttää tiukasti säädettyyn tarkoitukseen, ja palomuurisääntelyä tarvitaan suojaamaan käyttötarkoitussidonnaisuus. Poikkeusten käyttötarkoituksen tulisi olla verrattavissa alkuperäiseen tarkoitukseen. Esitetyt tarpeet ovat Elinkeinoelämän keskusliiton näkemyksen mukaan kuvattu liian väljästi. Siltä osin kuin esityksessä pyritään täsmentämään luovutusvelvollisuuksien ja -oikeuksien tulkintaa, muutokset ovat hyväksyttävämpiä. Elinkeinoelämän keskusliitto katsoo, että kansallisen turvallisuuden suojaamisen ja

Kirkkokatu 12, Helsinki

PL 26, 00023 Valtioneuvosto

Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi

toimivaltaisen viranomaisen toiminnan suuntaamisen käsitteet ovat tarkkarajaisuudeltaan riittämättömiä. Myöskään esitetyt muutokset säännöksiin tietojen luovuttamista kansainvälisille järjestöille eivät täytä tarkkarajaisuuden vaatimuksia. Elinkeinoelämän keskusliitto kiinnittää huomionsa lisäksi siihen, että mikäli tiedusteluviranomainen on tiedustelumenetelmiä käyttäen saanut julkisuuslain tai muun lain nojalla salassa pidettäviä, yritysten liiketoimintaa tai niiden palveluita, tuotteita tai asiakkaita koskevia tietoja, pitäisi nähdäksemme olla selvää, että viranomaisen on tietojen luovuttamista harkitessaan huomioitava tietojen luonne ja joko pidättäydyttävä tietoa luovuttamasta tai vähintään liitettävä luovutukseen vastaanottajaa sitova käyttörajoitus. Tämä tulisi huomioida jatkovalmistelussa.

FiCom Ry:n lausunnon keskeiset viestit liittyvät laajaan oikeuteen luovuttaa tietoja sekä perusoikeuksien tarkkarajaisuuteen ja täsmällisyyteen. FiComin mukaan esitysluonnoksessa ehdotetaan suojelupoliisille ja sotilastiedusteluviranomaiselle tarpeettoman laajaa oikeutta luovuttaa tietoja. Kynnys tietojen luovuttamiseen asetetaan varsin matalalle ja tietoja voidaan luovuttaa laajalle joukolla eri viranomaisia. Lisäksi FiCom katsoo, että luovutettaessa tietoja ulkomaille tulee huomioida perusoikeuksien rajoituksen tarkkarajaisuus ja täsmällisyys. FiCom kannattaa sääntelyn selkeyttämistä, mutta pitää ehdotettuja laajennuksia tarpeettoman suurina ja huonosti rajattuina.

FISC Kyberala ry, joka on **Teknologiaateollisuus ry:n** toimialayhdistys, kannattaa ehdotuksia, jotka selkeyttävät säännösten tulkintaa ja soveltamista kansallisen turvallisuuden vakavan vaarantumisen estämiseksi, erityisesti maanpetos-, valtiopetos- ja terrorismirikosten osalta. Kyberala ry kuitenkin katsoo, että toimivaltuuksien laajentaminen ei ole perusteltua eduskunnan asettamien ehtojen mukaisesti, sillä ehdotukset ulottuvat sen mukaan laajemmalle kuin on kansallisen turvallisuuden turvaamiseksi välttämätöntä. Ehdotetut tiedustelumenetelmät rajoittaisivat perusoikeuksia, erityisesti yksityisyyden suojaa, mikä voisi heikentää digitaalista luottamusta ja elinkeinotoiminnan edellytyksiä. Tiedustelutoiminnan tulisi pysyä tarkasti rajattuna perustuslain 10 §:n mukaisiin käyttötarkoituksiin.

Kyberala ry kiinnittää huomiota puutteisiin taloudellisten ja julkisyhteisöjen rajoituksen vaikutusarvioinneissa sekä vaikutusten arvioinnissa liittyen tietoyhteiskuntaan, tietosuojaan ja oikeusvaltiokehitykseen. Lisäksi Kyberala ry katsoo, että liikesalaisuuksia koskevan tiedon luovuttamisessa on huomioitava tietojen luonne ja asetettava käyttörajoituksia.

Helsingin hovioikeuden lausunnon keskeinen sisältö on esitetty suoraan säännöskohtaisissa huomioissa.

Huoltovarmuuskeskus katsoo, että esityksellä on positiivisia vaikutuksia viranomaisten tiedonvaihtoon, erityisesti Suojelupoliisin ja sotilastiedustelun kautta saatavien tietojen luovuttamisen osalta. Tämä parantaa myös kansallista huoltovarmuutta, erityisesti terrorismin torjunnassa. Kansainvälisen yhteistyön näkökulmasta muutokset tukevat Suomen Nato-jäsenyyden kautta osaksi tiedusteluyhteisöä liittymistä. Tämä vahvistaa kykyä havaita ja torjua turvallisuushkia sekä parantaa viranomaisten ja elinkeinoelämän valmiuksia vastata uhkiin. Lopuksi Huoltovarmuuskeskus painottaa, että laki tulisi saattaa nopeasti voimaan nykyisen turvallisuustilanteen vuoksi.

Keskusrikospoliisi pitää sääntelyn selkeyttämistä ja ajantasaistamista esityksen tavoin erityisen kannatettavana. Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että sillä olisi tarvittaessa mahdollisuus jakaa tiedonluovutussäännösten nojalla saatua luovutettua tietoa edelleen toimivaltaisille viranomaisille. Keskusrikospoliisi esittää kirjattavaksi, että suojelupoliisin luovuttaessa tietoja muille toimivaltaisille viranomaisille, asiasta tulisi ilmoittaa myös keskusrikospoliisille, sen valtakunnallisen poliisiyksikön roolin vuoksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää tärkeänä, että viranomaisilla on tehokkaat toimivaltuudet yhteiskunnan turvallisuustehtävien hoitamiseen. Jatkovalmistelussa tulisi pohtia sitä, sisältääkö ehdotettu kokonaisuus riittävän kattavat perusteet luovuttaa tiedustelumenetelmin hankittuja tietoja Traficomin Kyberturvallisuuskeskukselle ja tarvittaessa suoraan yrityksille ja yhteisöille erilaisten vakavien kyberhäiriötilanteiden tai merkittävien tietoturvaloukkausten torjumiseksi. Lisäksi ministeriö huomauttaa, ettei esityksessä ole käsitelty riittävästi muutosten vaikutuksia viestinnän luottamuksellisuuteen eikä esityksen suhdetta EU-lainsäädäntöön, erityisesti henkilötietojen ja viestinnän suojelun osalta.

Oikeuskanslerin lausunnossa kiinnitetään huomiota sääntelykohteen epäselvyyteen ja monimutkaisuuteen. Lausunnossa ehdotetaan selvennettäväksi tietosuojalainsäädännön ja perustuslain 10 §:ssä suojattujen yksityiselämää, henkilötietoja ja luottamuksellista viestintää koskevia rajoituksia. Oikeuskanslerinvirasto pitää kannatettavina ehdotuksia, jotka täsmentävät ja selkeyttävät sääntelyä. Lausunnossa nähdään tarpeelliseksi täydentää hallituksen esitystä kansainvälisen lainsäädännön vertailulla, vaikutusarvioinnilla, EU-lainsäädännön ja Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen näkökulmilla sekä syventää esityksen suhdetta perustuslakiin ja perusoikeuksien suojaan. Perustuslakivaliokunnan lausunto nähdään tarpeelliseksi. Oikeuskanslerinvirasto huomioi lisäksi, että sääntelyssä tulee varmistua siitä, ettei lainsäädäntö avaa mahdollisuuksia käyttää tiedustelua poliisilain salaisia

tiedonhankintakeinoja ja pakkokeinolain salaisia pakkokeinoja koskevan sääntelyn kiertämiseen.

Oikeusministeriö esittää lausunnossaan useita kriittisiä huomioita esityksen oikeudellisista ongelmista ja perusoikeuksien suojaan liittyvistä puutteista. Ministeriö kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei esitys riittävällä tarkkuudella huomioi luottamuksellisen viestin salaisuuden ja yksityiselämän suojaa. Erityisesti tiedustelutietojen laajempi luovutus herättää kysymyksiä perusoikeuksien rajoittamisen edellytyksistä. Ministeriö korostaa, että tietojen luovutuksen yhteydessä tulee noudattaa perustuslain 10 §:n tiukkoja rajoituksia, eikä tiedustelumenetelmillä saatua tietoa voida luovuttaa alkuperäistä käyttötarkoitusta laajemmin ilman tarkkoja oikeudellisia perusteita. Ministeriö korostaa, että tietosuojalainsäädäntö asettaa vaatimuksia henkilötietojen käsittelylle ja luovutukselle, erityisesti kansainvälisen yhteistyön yhteydessä. Esitysluonnoksen ehdotukset suojelupoliisin oikeudesta luovuttaa henkilötietoja kansainvälisille järjestöille ja Natolle ovat oikeusministeriön mukaan liian väljiä. Ministeriö edellyttää esityksen jatkovalmistelussa huomattavaa täsmennystä ja sääntelyn tarkentamista erityisesti perusoikeuksien, tietosuojan ja luottamuksellisen viestin salaisuuden osalta. Näin voidaan varmistaa, että kansallista turvallisuutta koskeva tiedonluovutus toteutuu perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeusnormien mukaisesti.

Poliisihallituksen mukaan ehdotetut muutokset ovat yleisesti ottaen kannatettavia ja tukevat asetettuja tavoitteita. Ehdotetut muutokset selkeyttävät niin sanottua palomuurisääntelyä, mahdollistavat aiempaa laajemmin tiedustelumenetelmän käytön avulla saadun tiedon luovuttamista rikostorjuntaan sekä vähentävät voimassa olevaan lainsäädäntöön liittyviä tulkintaongelmia. Lausunnossa kiinnitetään huomiota hyödyntämiskiellon rajoituksiin ja ehdotetaan, että tiedon luovuttamisen käyttötarkoituksia rikoksen estämiseksi selvitetäisiin jatkovalmistelussa. Poliisihallitus huomauttaa, että siviilitiedustelussa ja sotilastiedustelussa toimivaltainen viranomaisen tulisi määritellä yhtenevästi.

Pääesikunta katsoo esitettyjen muutosten olevan tarpeellisia ja kannatettavia. Pääesikunta pyytää puolustusministeriötä varmistamaan, että sotilastiedustelulain muutosesitykset koskien henkilötietojen luovuttamista ovat yhteen sovitettavissa henkilötietojen käsittelystä puolustusvoimissa annetun lain (322/2019) mukaisten henkilötietojen luovuttamista koskevien säädösten kanssa.

Rajavartiolaitoksen esikunta katsoo, että valmistelussa olevat säädösmuutokset edistävät viranomaisten yhteistoimintaa ja turvaavat yksilön suojaa selkeyttämällä tiedustelutietojen luovuttamista ja hyödyntämistä koskevaa sääntelyä.

Sosiaali- ja terveysministeriö yhtyy lähtökohtaisesti oikeuskanslerinviraston lausuntoon, mutta huomioi erikseen tietojen luovuttamisen Natolle ja kansainvälisille järjestöille. Ministeriön mukaan perustelut jäävät epäselväksi sen osalta, sisältyykö Pohjois-Atlantin liitto termiin kansainvälinen järjestö. Lisäksi ministeriö huomioi, ettei luovutuksensaajien joukkoa ole rajoitettu EU:n virastojen ja toimielimien sekä kansainvälisten järjestöjen osalta. Luovutuksensaajien joukko on näin ollen hyvin laava ja jatkovalmistelussa tulisikin tämentää täyttävätkö säännökset perusoikeuksien rajoitusedellytykset. Hallituksen esitysluonnosta ehdotetaan lisäksi täydennettävän EU-lainsäädännön ja vaikutusten arvioinnilla. Myös suhdetta perustuslakiin tulisi täydentää.

Suomen journalistiliiton lausunnossa korostetaan, että tiedustelulainsäädäntö vaikuttaa merkittävästi perusoikeuksiin ja sen tulee olla täsmällistä ja tarkkarajaista. Journalistiliiton näkemyksen mukaan esitetyt poikkeukset ja laajennukset tiedustelutiedon käytölle heikentäisi tiedon käyttöä rajoittavaa suojamekanismia eli ns. palomuuria. Tiedustelutietoa voitaisiin jatkossa käyttää laajemmin, eikä esityksessä journalistiliiton näkemyksen mukaan rajoiteta riittävästi sitä, keitä viranomaisia tämä koskisi. Journalistiliitto nostaa esiin sananvapauden ja lähdesuojan merkityksen sekä edellyttää, että journalistien lähdesuoja turvataan riittävästi myös tiedustelutiedon käytössä. Jatkovalmistelussa tulisi pohtia esityksen vaikutuksia myös todistamiskieltoihin.

Suojelupoliisi pitää esitystä poliisilain ja siihen liittyvän sääntelyn selkeyttämisestä tarpeellisena ja kannatettavana. Esitys parantaisi Suojelupoliisin mahdollisuuksia luovuttaa rikostietoa muille viranomaisille kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Suojelupoliisi huomioi, että palomuurisääntelyn tarpeellisuuden taustalla on ns. oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin –periaate ja tästä syystä palomuurisääntelyn on alusta alkaen ollut tarkoitus koskea tiedustelumenetelmällä saadun rikostiedon luovuttamista poliisille ja muille rikostorjuntaviranomaisille.

Ehdotetun sääntelyn tarkoituksena onkin nyt selventää tätä asiantilaa eli sitä, että kun on kyse muun tiedon kuin rikostiedon luovuttamisesta rikostorjuntaviranomaisille, sovelletaan muuta sääntelyä kuin palomuuria. Poliisi ei tällaisen muun tiedon vastaanottajana näin ollen eroaisi luovutuksensaajana muista viranomaisista. Kun Suojelupoliisilla on tarve luovuttaa rikokseen liittymätön henkilötieto poliisille, se tehdään lain henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa 50 §:n nojalla ja kun Suojelupoliisilla on tarve luovuttaa poliisille rikokseen

liittymätöntä, esimerkiksi ilmiötason tietoa, se tehdään poliisilain 5 a luvun 55 §:n 2 momentin nojalla.

Molemmat edellä mainitut säännökset sallivat Suojelupoliisin luovuttaa tietoja toiselle viranomaiselle, jos se on tarpeen kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi eli Suojelupoliisin lakisääteisen tehtävän suorittamiseksi. Näiden tiedonluovutuksien ollessa kyseessä ei ole merkitystä, millä keinolla tiedot on hankittu tai saatu. Tällä esityksellä ja siinä ehdotetuilla muutoksilla on ennen kaikkea tarkoitus selkeyttää oikeustilaa ja tiedonluovutuksia koskevaa sääntelyä siten, että se vastaisi sitä, mitä siviilitiedustelusta säättäessä alun perin tavoiteltiin säädettävän.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun lausunnossa tuodaan esiin aiemmin havaittuja tulkinnanvaraisuuksia erityisesti tiedustelutietojen käyttötarkoitussidonnaisuuden osalta. Keskeinen kysymys on, miten erottaa kansallista turvallisuutta uhkaavat rikokset muista rikoksista, silloin kun tiedustelutietoja luovutetaan rikostorjuntaan. Esitysluonnos näyttäisi tiedusteluvalvontavaltuutetun mukaan korjaavan useita nykyisen sääntelyn ongelmia, mutta se sisältää myös uusia haasteita, jotka liittyvät ehdotettujen erityissäännösten monimuotoisuuteen ja tulkinnanvaraisuuteen.

Lausunnossa käsitellään tarkasti nykyistä ja ehdotettua sääntelyä tiedustelutietojen luovutuksessa eri viranomaisille sekä näiden tietojen käyttöä rikostorjunnassa. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, miten tiedustelumenetelmillä saatujen tietojen käyttötarkoitussidonnaisuudesta voitaisiin poiketa, erityisesti rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi. Tiedusteluviranomaisten ja rikostorjuntaviranomaisten välinen yhteistyö on monimutkaista, ja sääntelyn selkeyttäminen olisi tarpeellista, jotta luovutettujen tietojen käyttö olisi perusteltua ja oikeudellisesti kestävä.

Tietosuojavaltuutetun lausunnossa huomioidaan tiedustelumenetelmien väljemmät edellytykset puuttua perusoikeuksiin verrattuna poliisilain ja pakkokeinolain mukaisiin salaisiin tiedonhankintamenetelmiin. Näin ollen lausunnossa korostetaan, että esityksessä tulee varmistaa, ettei sääntely mahdollista poliisilain tai pakkokeinolain sääntelyn kiertämistä. Lisäksi esitettyä lakia tulisi arvioida rikosasioiden tietosuojadirektiivin näkökulmasta esimerkiksi niiltä osin, miten esitetty laki täyttää luovutettavien tietojen käsittelyn osalta rikosasioiden tietosuojadirektiivin vaatimukset käsittelyn tarpeellisuuden ja oikeasuhtaisuuden osalta.

Lausunto korostaa tehokkaan laillisuusvalvonnan merkitystä ja ehdottaa sääntelyn tarkentamista perusoikeuksien suojaamiseksi ja EU-oikeuden näkökulman huomioimista,

erityisesti tietosuojan osalta. Lisäksi esitysluonnoksessa tulisi arvioida vaikutuksia ja riskejä, joita laajennetut mahdollisuudet tietojen luovuttamiseen mahdollisesti aiheuttaisivat henkilötietojen käsittelyyn.

Tulli pitää ehdotettuja muutoksia kannatettavina ja näkee tärkeänä, että lainsäädännöllä mahdollistettaisiin tiedustelumenetelmän käytön avulla saadun rikostiedon luovuttaminen muuksi toimivaltaisen viranomaisen toiminnan suuntaamiseksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää muutoksia tarpeellisina ja korostaa viranomaisten yhteistyön, tilannekuvan jakamisen sekä lainsäädännön ajantasaisuuden merkitystä turvallisuusuhkien hallinnassa. Lausunnossa nostetaan esille oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuksien rajoitusten selkeyden tärkeys. Ministeriö korostaa myös viranomaisten ja elinkeinoelämän yhteistyötä hybrdivaikuttamisen ja kriittisten toimintojen turvaamisessa. Lisäksi sääntelyn täsmentämistä ehdotetaan erityisesti luovutettavan tiedon osalta, jotta oikeusturvajärjestelyt ja perusoikeuksien suoja varmistetaan.

Valtionvarainministeriö pitää esityksen ehdotuksia ja tavoitteita perusteltuina ja kannatettavina. Lakiehdotusten katsotaan parantavan turvallisuusviranomaisten tilannekuvaa sekä vahvistavan kansallista turvallisuutta. Esitetyt säännösmuutokset ovat keskeisiä PTR-viranomaisten (Poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos) toimintaedellytysten vahvistamisen kannalta ja näin ollen esitys toteuttaa tehokkaasti hallitusohjelman strategista kokonaisuutta turvallisesta ja kriisinkestävästä oikeusvaltiosta. Valtiovarainministeriö korostaa kuitenkin, että esityksessä tulee selkeämmin arvioida muutosten vaikutuksia viranomaisten tiedonhallintaan, tietojärjestelmiin ja tietoturvaan. Myös taloudellisten vaikutusten arviointi on riittämätön, ja ministeriö suosittelee täydentämään taloudellisia arvioita sekä mahdollisia tietojärjestelmämuutoksia koskevia kustannuksia. Lisäksi ministeriö painottaa, että tiedonhallintalain vaatimukset tulee huomioida valmistelussa.

Yksityishenkilön antamassa lausunnossa ehdotetaan, että Suomen turvallisuuden parantamiseksi tulisi luoda sosiaalisen median alusta, joka edellyttää vahvaa tunnistautumista käyttäjiltä.

3. Säännöskohtaiset kannanotot

Poliisilaki 44 § - yleisiä huomioita

Kirkkokatu 12, Helsinki

PL 26, 00023 Valtioneuvosto

Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi

Lausuntojen perusteella poliisilain 44 §:n luonnosta tulee selkeyttää niin kielellisesti kuin sisällöllisestikin. Tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi esimerkiksi toimivaltaisen viranomaisen käsite ja luovutuksensaajiksi tarkoitetut viranomaiset tulee määritellä tarkemmin. Myös tiedon oikealle toimivaltaiselle viranomaiselle edelleen välittämisen oikeudet ja velvollisuudet sekä muut luovutusta koskevat yksityiskohdat on selvennettävä. Pykälän muotoilua on täsmennettävä myös sen osalta, että siitä käy selvemmin ilmi, että pykälää sovelletaan vain rikosta koskevan tiedon luovuttamiseen rikostorjuntaan.

Lausunnoissa esitetään eriäviä näkemyksiä rikosta koskevan tiedon käyttötarkoitussidonnaisuudesta. Esitysluonnos lähtee siitä, että maanpetos-, valtiopetos- ja terrorismirikosten estämisellä ja selvittämisellä suojataan kansallista turvallisuutta. Tästä johtuen kyseisten kansallista turvallisuutta uhkaavien rikosten estämistä ja selvittämistä voidaan pitää tiedustelumenetelmiä käyttämällä hankittujen tietojen alkuperäisen käyttötarkoituksen kanssa yhteensopivina tietojen käyttötapoina. Oikeuskansleri ja tiedusteluvalvontavaltuutettu katsovat esityksen kanssa yhteneväisesti käyttötarkoitussidonnaisuuden olevan olemassa siviilitiedustelun ja kansallista turvallisuutta uhkaavien rikosten välillä. Eduskunnan oikeusasiamiehen näkemyksen mukaan käyttötarkoitusten yhteensopivuutta ei sitä vastoin ole olemassa ja tiedon käsittelyn tarpeellisuus ja oikeasuhtaisuus edellyttävät tarkempaa perustelua. Eduskunnan oikeusasiamies katsoo, että rikosasioiden tietosuojalaissa edellytetty oikeasuhtaisuus on punnittu jo tiedustelulakien alkuperäisiä palomuurisäännöksiä säädettäessä.

Helsingin hovioikeus pitää tärkeänä sen varmistamista, että keskusrikospoliisin tai sotilastiedustelusta annetun lain mukaisen toimivaltaisen viranomaisen pyyntöä ei käytetä salaisia tiedonhankintakeinoja ja pakkokeinolain salaisia pakkokeinoja koskevan sääntelyn kiertämiseen. Mainitun rajoituksen tulisi koskea kaikkea pyynnöstä tapahtuvaa tietojen luovutusta ja siitä tulisi lähtökohtaisesti säätää laissa. Näin ollen hovioikeus esittää, että salaisia tiedonhankintakeinoja ja pakkokeinolain salaisia pakkokeinoja koskevan sääntelyn kiertämistä koskeva rajoitus sisällytetään sekä poliisilakiin että sotilastiedustelusta annettuun lakiin. Lakeihin voitaisiin sisällyttää esimerkiksi säännös, jonka mukaan suojelupoliisin tai vastaavasti sotilastiedusteluviranomaisen tulisi varmistua siitä, ettei tietojen luovuttaminen merkitse salaisia tiedonhankintakeinoja ja pakkokeinoja koskevan sääntelyn kiertämistä.

Eduskunnan oikeusasiamies kiinnittää huomiota tietojen luovutusten dokumentointiin. Hänen näkemyksensä mukaan laissa tulisi säätää Suojelupoliisin ja vastaavasti sotilastiedusteluviranomaisten tekemien tietojen luovutusten dokumentoinnista sellaisella tavalla, että luovutusten jälkikäteinen ulkopuolinen kontrolli on mahdollista. Eduskunnan

Kirkkokatu 12, Helsinki

PL 26, 00023 Valtioneuvosto

Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi

oikeusasiamies viittaa hallintovaliokunnan lausuntoon 40/2014 vp ja siinä todettuihin kysymyksiin poliisin vastuullisuudesta salaisten rekisterien sekä taktisten ja teknisten menetelmien toimintakentällä, joka edellyttää tilivelvollisuutta ja toimintojen kirjaamista eli selkeitä vastuuasemia, kattavaa dokumentointia ja valvontaa.

Oikeusministeriö toteaa yleisenä huomiona, että voimassa oleva tiedustelutiedon ja niihin liittyvien henkilötietojen luovuttamiseen sovellettava sääntelykehys näyttäytyy tällä hetkellä jokseenkin

tulkinnanvaraisena, kuten myös esitysluonnoksesta ilmenee. Oikeusministeriö pitää esitysluonnoksen perusteluita suppeina, erityisesti vaikutusarviointien ja säätämisyjärjestysperustelujen osalta ja näitä tulisi jatkovalmistelussa laajentaa ja merkittävästi syventää. Oikeusministeriö toteaa, että esitysluonnoksessa ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota näkökohtiin, jotka liittyvät luottamuksellisen viestin salaisuuteen ja yksityiselämän suojaan. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota myös henkilötietojen käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteeseen ja näkee keskeiseksi sen, että salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskevista säännöksistä ilmeni selkeästi ja tarkkarajaisesti se, mille viranomaiselle ja mihin käyttötarkoitukseen niitä saa luovuttaa. Tämä on keskeistä paitsi rekisteröidyn oikeuksien, myös virkamiesten oikeusturvan kannalta. Käyttötarkoitussidonnaisuuteen liittyviä näkökohtia olisi syytä arvioida jatkovalmistelussa vielä yksityiskohtaisemmin. Huomiot koskevat soveltuvin osin myös esitysluonnoksen vastaavia ehdotuksia sotilastiedustelulakiin.

Tiedusteluvalvontavaltuutettu kiinnittää huomiota ehdotetun peruspalomuurisääntelyn eroavaisuuksiin siviili- ja sotilastiedustelun välillä. Pykäläluonnoksissa on eroja rikoksesta tehtävän ilmoituksen vastaanottajan osalta, ilmoittamisvelvollisuudessa sekä tiedon näyttönä käyttämisestä päättämisessä, tiedon käyttämisen kirjaamisesta esitutkintapöytäkirjaan ja sen ilmoittamisesta haastehakemuksessa.

Poliisihallitus katsoo, että säädöksen otsikkoon tehty muutos selkeyttää ja poistaa palomuurisääntelyn ulottuvuuden tulkintaan mahdollisesti liittyneitä tulkintaongelmia. Hallituksen esitykseen kirjatun mukaisesti palomuurisääntely ei koskisi, eikä se siten myöskään rajoittaisi, muulla tavoin kuin tiedustelumenetelmän avulla saadun tiedon luovuttamista.

[Poliisilaki 44.1 §](#)

Kirkkokatu 12, Helsinki

PL 26, 00023 Valtioneuvosto

Vaihe 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa poliisilain 5 a luvun 44 §:n 1 momentin muutosehdotuksesta, ettei ehdotettu sääntely ilmoitusvelvollisuuden muodostavien rikosten ja niiden rikosten, joiden osalta ei ole ilmoitusvelvollisuutta, vaan ilmoitusoikeus, ole yhteneväinen. Suojelupoliisilla ei olisi velvollisuutta luovuttaa tiedustelumenetelmin saatua tietoa sellaisesta rikoksesta, josta on säädetty mahdollisuus tuomita vähintään kuuden vuoden vankeusrangaistukseen, ja josta se on jo aiemmin ilmoittanut ilmoitusvelvollisuutensa perusteella, ja joka siten tai muuten on keskusrikospoliisin tiedossa. Suojelupoliisilla olisi kuitenkin oikeus luovuttaa tiedustelumenetelmin saatua tietoa myös näistä vähintään kuuden vuoden vankeusrangaistuksen mahdollistavista rikoksista.

Suojelupoliisi katsoo, että poliisilain 5 a luvun 44 §:n 1 momenttia tulisi muuttaa vielä siten, että ilmoitus voitaisiin tehdä keskusrikospoliisin sijaan toimivaltaiselle (esitutkinta)viranomaiselle. Muutoksen tarkoituksena olisi joustavoittaa sääntelyä nykyisestä eli ehdotetun muutoksen myötä sääntely olisi sidottu kulloinkin voimassa olevaan poliisiyksiköiden väliseen tehtäväjakoon. Vastaava muutos on jo ehdotettu tehtäväksi esitysluonnoksessa sotilastiedustelulain 79 §:ään. Siviilitiedustelua ja sotilastiedustelua koskevien sääntelyiden tulisi olla kokonaisuudessaan ja myös tältä osin mahdollisimman yhdenmukaiset.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan ehdotetun 44 §:n 1 momenttiin tulisi lisätä maininta tiedonluovutuksen sisällöstä siten, että tiedonluovutus kattaisi tai sen olisi mahdollista kattaa tiedot, jotka olisivat välttämättömiä rikoksen selvittämisen tai rikoksen estämisen kannalta.

Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan säännöstekstistä jää epäselväksi erityisesti se, mille tahoille tietoa voitaisiin luovuttaa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, ja onko tällöin ylipäänsä kyseessä oltava toimivaltainen viranomainen. Epäselvää on esimerkiksi se, voitaisiinko tietoa luovuttaa Liikenne- ja viestintävirasto Traficomin Kyberturvallisuuskeskukselle tietoturvaloukkausten torjumiseksi, vaikka viraston tehtäviin ei kuulukaan rikostorjunta, eikä tällaisessa tilanteessa välttämättä olisi kyse minkään erityisen toimivaltuuksien käyttämisestä, vaan kohteen varoittamisesta jakamalla asiaa koskevaa tietoa.

Mikäli tarkoituksena on, että jatkossakin tämän tyyppinen tiedonluovutus muulle kuin rikostorjunnasta vastaavalle viranomaiselle taikka yksityisille tahoille kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi määräytyisi suojelupoliisin osalta voimaan jäävän poliisilain 5 a luvun 55 §:n 2 ja 3 momentin mukaan ja sotilastiedusteluviranomaisen kohdalla sotilastiedustelulain 80 §:n perusteella sekä haitallista tietokoneohjelmaa koskien

sotilastiedustelulain 74 §:n ja tietoliikennetiedustelulain 16 §:n mukaan, liikenne- ja viestintäministeriö pitäisi perusteltuna tämän selventämistä esitysluonnokseen. Tällöin ministeriö myös kiinnittää huomiota siihen, että kyseiset poliisilain säännökset eivät mahdollista henkilötietojen luovuttamista. Sähköiseen viestintään liittyvät tiedot, kuten välitystiedot, voivat usein olla samalla myös henkilötietoja. Liikenne- ja viestintäministeriö näkee nykytilan selkeyttämistä edistäväksi lisäksi sen, että hankkeessa varmistettaisiin, että tietoja voitaisiin jakaa yhteisen tilannekuvan muodostamiseksi Liikenne- ja viestintävirasto Traficomille kiinnittäen huomiota sen asemaan muuna kuin rikostorjunnasta vastaavana viranomaisena.

Poliisihallitus kiinnittää huomionsa siihen, että valittu sääntelytapa 44 §:n 1 momentissa poikkeaa hieman sotilastiedustelulain 79 §:n 1 momentista, jonka mukaisesti sotilastiedusteluviranomaisen on tehtävä ilmoitus toimivaltaiselle viranomaiselle. Lisäksi toimivaltainen viranomainen on ilmaistu hieman toisistaan poikkeavilla tavoilla siviilitiedustelua ja sotilastiedustelua koskeissa perusteluissa: siviilitiedustelussa toimivaltaisena viranomaisena on mainittu poliisi, kun taas sotilastiedustelussa mainitaan keskusrikospoliisi. Rikostorjunta on koko poliisin tehtävä.

Poliisihallituksen mukaan on tärkeää, että myös paikallispoliisi saa tiedon ilman tiedonkulun viivästymistä. Ilmoitettavissa rikoksissa voi olla kyse muistakin kuin rikoslain 12, 13 tai 34 a luvun mukaisista rikoksista, joiden tutkinta voi kuulua aluevastuuperiaatteen mukaisesti myös poliisilaitokselle. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan perusteltua olisi todeta vastaavaan tapaan kuin voimassa olevaan palomuurisäännökseen liittyvässä hallituksen esityksessä myös nyt ehdotetuissa perusteluissa, että Keskusrikospoliisin vastuulla olisi huolehtia siitä, että ilmoitus ohjattaisiin edelleen sille viranomaiselle, jolle esitutinnan toimittaminen kuuluu tai joka päättää esitutinnan toimittamisesta. Näin keskusrikospoliisin velvollisuus ja toisaalta myös oikeus ohjata ilmoitus toimivaltaiselle viranomaiselle (mukaan lukien poliisilaitokset) olisi selvä. Samassa yhteydessä olisi varmistettava, että lainsäädäntö ei aseta esteitä ilmoituksen välittämiseksi. Poliisihallitus ehdottaa yhdenmukaistamista poliisilain ja sotilastiedustelulain kesken myös suojelupoliisin keskusrikospoliisille tekemän ilmoitukseen ja sen sisältöön liittyen. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan olisi johdonmukaista ja mahdollisia tulkintaongelmia ehkäisevää, että 44 §:n 1 momentin alkuosaan (suojelupoliisin velvollisuus tehdä ilmoitus) tehtäisiin vastaava muutos kuin momentin loppuosaan, johon on esitetty lisättäväksi maininta rikosta koskevan tiedon luovuttamisesta rikoksesta tehtävän ilmoituksen lisäksi. Tällöin sääntely vastaisi myös sotilastiedustelun osalta esitettyä muotoilua.

Oikeusministeriö toteaa, että poliisilain 5 a luvun 44 §:n muutokset tekisivät tiedustelutiedon luovuttamista koskevista säännöksistä osin tarkkarajaisemmat. Koska pykälää sovellettaisiin samalla henkilötietojen luovuttamiseen, henkilötietojen luovuttamisen edellytykset vaikuttaisivat muutoksen myötä ainakin osittain tiukemmilta suhteessa poliisin henkilötietolain säännöksiin. Tätä voidaan sinänsä pitää perusteltuna perusoikeuksien suojan kannalta. Oikeusministeriö ehdottaa kuitenkin terminologian johdonmukaisuuden tarkistamista säännöksen ja otsikoinnin sekä muun lainsäädännön kesken, erityisesti rikostorjunnan käsitteen osalta. Oikeusministeriö kiinnittää 44 §:n 1 momentin osalta huomiota siihen, että sen kolmanteen virkkeeseen tehtävät muutokset merkitsisivät momentin säännöskohtaisten perustelujen mukaan sitä, että rikosta koskevan tiedon luovuttaminen voisi tapahtua paitsi suojelupoliisin aloitteesta, myös keskusrikospoliisin suojelupoliisille osoittaman pyynnön johdosta. Kyseinen muutos ei ilmene yksiselitteisesti pykälän sanamuodosta. Esitysluonnoksessa ei myöskään ole arvioitu tai kuvattu muutoksen käytännön vaikutuksia yhtäältä rikostorjunnan tehokkuudelle ja toisaalta rikosvastuun toteutumiselle. Tällä arviolla on merkitystä myös ehdotetun muutoksen perusoikeusvaikutusten arvioinnille.

Poliisilaki 44.2 §

Eduskunnan oikeusasiamies kiinnittää huomiota ehdotettuun poliisilain 44 §:n 2 momenttiin liittyen, että ehdotetun sääntelyn perusteella rikosta koskevien tietojen luovuttaminen olisi aina suojelupoliisin harkinnassa. Harkinnan kriteereistä ei kuitenkaan ole eduskunnan oikeusasiamiehen näkemyksen mukaan ehdotettu säädettäväksi mitään. Eduskunnan oikeusasiamies katsoo, että ehdotettu sääntely johtaisi siihen, että tiedustelumenetelmiä käytettäisiin paitsi tietojen saamiseen kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta, tosiasiallisesti samalla myös rikostorjunnan tarpeisiin. Eduskunnan oikeusasiamies pitää ongelmallisena tilanteita, joissa suojelupoliisi on jo ilmoittanut tehdystä rikoksesta keskusrikospoliisille tai tieto asiasta on keskusrikospoliisilla muutoin, mutta keskusrikospoliisilla ei olisi lainmukaisia edellytyksiä salaisten tiedonhankinta- tai pakkokeinojen käyttöön, ja suojelupoliisi jatkaisi tiedustelumenetelmien käyttöä sinänsä niiden käyttötarkoituksen mukaisesti, mutta samalla luovuttaisi niillä saatua tietoa keskusrikospoliisille ehdotetun sääntelyn mukaisesti.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan ehdotetun 44 §:n 2 momenttiin tulisi lisätä maininta tiedonluovutuksen sisällöstä siten, että tiedonluovutus kattaisi tai sen olisi mahdollista kattaa tiedot, jotka olisivat välttämättömiä rikoksen selvittämisen tai rikoksen estämisen kannalta.

Poliisihallituksen mukaan 44 §:n 2 momentin mukaisessa tilanteessa, jossa tiedustelumenetelmän avulla saadusta tiedosta ilmenee, että hankkeilla on sellainen rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta, ilmoituksen lisäksi poliisille olisi luovutettava myös rikokseen liittyvät tiedot. Näiden tietojen luovuttaminen mahdollistaisi poliisin tehokkaat rikostorjuntatoimet. Poliisin toiminnan kohdistamisen kannalta luovutettavien tietojen täydellisyydellä on suuri merkitys. Ilman rikokseen liittyvien tietojen luovutusta poliisi voi päätyä tilanteeseen, jossa poliisi saa ilmoituksen vakavasta rikoksesta ja poliisille muodostuu vahva toimintavelvollisuus, mutta poliisilla ei ilman tietojen luovutusta ole mahdollisuuksia edetä rikostorjunnassa.

Poliisilaki 44.4 §

Oikeuskansleri toteaa, että poliisilain 5 a luvun 44 §:ään tehtävillä muutoksilla on osittain sääntelyä täsmentävä sekä tulkintaa selkeyttävä tavoite ja pitää sitä hyvin kannatettavana. Ehdotetun uuden 4 momentin mukaan suojelupoliisi voisi luovuttaa tiettyjen rikosten osalta tiedustelutietoa keskusrikospoliisille riippumatta siitä, mikä näiden rikosten rangaistusasteikko on. Rikokset olisivat rikoslain 12, 13 ja 34 a luvuissa rangaistavaksi säädettyt maanpetosrikokset, valtiopetosrikokset ja terrorismirikokset. Oikeuskanslerin mukaan ehdotettavaa tietojen luovutusmahdollisuutta voidaan pitää käyttötarkoitussidonnaisuuden mukaisena, sillä näillä rikoslain säännöksillä suojataan kansallista turvallisuutta. Sama koskee sotilastiedustelulain 79 §:ään ehdotettavaa vastaavaa muutosta.

Eduskunnan oikeusasiamies katsoo, ettei hallituksen esitysluonnoksen uuden 44 § 4 momentin säädöskohtaisessa perustelussa kuvailtua käyttötarkoitusten yhteensopivuutta ole olemassa. Eduskunnan oikeusasiamies korostaa, ettei tiedustelumenetelmiä ole tarkoitettu rikostorjuntaan. Tiedustelulakeja säädettäessä eduskunta painotti, että tiedustelumenetelmiä ei saa käyttää salaisia tiedonhankinta- ja pakkokeinoja koskevan sääntelyn kiertämiseen, ja juuri tämän estämiseksi palomuurisäännökset on säädetty. Kun palomuurisäännöksiä nyt ehdotetaan väljennettäväksi lailla, eduskunnan oikeusasiamies huomauttaa, että tällaisen lain olisi täytettävä rikosasioiden tietosuojadirektiivin vaatimukset käsittelyn tarpeellisuuden ja oikeasuhtaisuuden osalta siten kuin rikosasioiden tietosuojadirektiivin 4 artiklan 2 kohdan b alakohdassa edellytetään.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että tiedustelumenetelmien käytön edellytykset ovat rikostiedustelun salaisten tiedonhankintakeinojen ja salaisten pakkokeinojen käytön edellytyksiä huomattavasti väljemmin määritellyt ja näkee, että rikosasioiden tietosuojalaissa edellytetty oikeasuhtaisuus on punnittu jo tiedustelulakien alkuperäisiä

Kirkkokatu 12, Helsinki

PL 26, 00023 Valtioneuvosto

Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi

palomuurisäännöksiä säädettäessä. Eduskunnan oikeusasiamies kiinnittää huomion ehdotetun 4 momentin oikeasuhtaisuuteen, mikäli rikostorjuntakeinoja väljemmin edellytyksin käytetyllä tiedustelumenetelmällä saatua tietoa olisi mahdollista käyttää rikostorjuntaan.

Esitysluonnoksessa ei eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan ole esitetty konkreettisia perusteita sille, miksi palomuurisääntelyä olisi väljennettävä ehdotetulla tavalla. Mitä tulee perusteluissa esitettyyn näkemykseen siitä, että 4 momentissa tarkoitettuja kansallista turvallisuutta uhkaavien rikosten estämistä ja selvittämistä voidaan pitää tiedustelumenetelmiä käyttämällä hankittujen tietojen alkuperäisen käyttötarkoituksen kanssa yhteensopivina tietojen käyttötapoina, eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että esimerkiksi RL 34 a luvun 5 c ja 5 d §:t koskevat tunnusmerkistöjensä mukaan rikoksen tekemistä toisessa valtiossa. EOA pohtii, onko tietojen antaminen rikostorjuntaan tällaisista rikoksista tiedustelutietojen alkuperäisen käyttötarkoituksen kanssa yhteensopivaa, kun siviilitiedustelua tehdään poliisilain 5 a luvun 1 §:n mukaisesti ”kansallisen turvaamisen suojaamiseksi”.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota esitysluonnoksen 44 §:n 4 momentin osalta viittaustekniikkaa hyödyntävän sääntelytavan ongelmallisuuteen. Lisäksi oikeusministeriö toteaa, että jo voimassa olevan lain osalta luonnoksessa mainittuihin rikoslain lukuihin sisältyy keskenään hyvin erilaisia rikoksia, eikä esitysluonnoksen perusteluissa ole lainkaan tarkemmin arvioitu lukuihin sisältyvien yksittäisten tunnusmerkistöjen luonnetta. Arvioitu ei ole myöskään sitä, ovatko lukuihin sisältyvät rikokset edes nykytilassa riittävällä tavalla yhteismitallisia siten, että se perustelisi ehdotetun palomuuripoikkeuksen kytkemistä kyseisissä luvuissa säädettyihin rikoksiin.

Oikeusministeriö kiinnittää lisäksi huomiota ehdotettavan 5 a luvun 44 §:n selkeyteen kokonaisuutena. Erityisesti ehdotettavassa pykälässä käsite toimivaltainen viranomainen jää jokseenkin avoimeksi. Ilmaisun avoimuus korostuu pykälän 5 momentissa, johon lisättäisiin oikeus luovuttaa tietoja aina toimivaltaisen viranomaisen toiminnan suuntaamiseksi. Jatkovalmistelun aikana tulisi arvioida mahdollisuuksia selventää säännöksiä esimerkiksi täsmentämällä viranomaiset tai sen, missä asioissa toimivaltaisista viranomaisista on kyse. Oikeusministeriö näkee myös tarpeen selkiyttää yleisemminkin 44 §:n otsikon ja sisällön suhdetta, sillä pykälän sisällöstä saa vaikutelman, että siinä ei läheskään kaikilta osin ole kyse rikostorjunnasta, vaan perustuslain 10 §:n 4 momentissa tarkoitettusta rikoksen tutkinnasta. Perusteluista jää myös epäselväksi, mikä säännösten suhde perustuslain 10 §:n 4 momentin mukaisesti luottamuksellisen viestin salaisuuden rajoittamisen edellytyksiin olisi.

Kirkkokatu 12, Helsinki

PL 26, 00023 Valtioneuvosto

Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi

Tiedusteluvalvontavaltuutettu arvioi, että hallituksen esitysluonnoksessa kansallista turvallisuutta uhkaavien rikosten määrittelyn kytkeminen tiettyihin rikosnimikkeisiin on riittävän täsmällistä ja tarkkarajaista. Sitä vastoin ehdotetussa viranomaisten toiminnan suuntaamista koskevassa erityissääntelyssä käytetty ilmaisu ”kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ja muuksi toimivaltaisen viranomaisen toiminnan suuntaamiseksi” jättää epäselväksi, sovellettaisiinko ehdotettua sääntelyä pelkästään tietojen luovuttamiseen toimivaltaisen viranomaisen kansallista turvallisuutta suojaavan toiminnan suuntaamisessa käytettäväksi ja toimivaltaisen viranomaisen muun toiminnan suuntaamisessa käytettäväksi vai myös tietojen luovuttamiseen toimivaltaisen viranomaisen kansallista turvallisuutta suojaavaan toimintaan liittyvän varsinaisen päätöksenteon perusteena käytettäväksi. Käyttötarkoitussidonnaisuudesta poikkeamista tulisi tarkastella mm. paitsi henkilötietojen käsittelyä koskevaan yleiseen sääntelyyn verraten, myös kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavan toiminnan määritelmiin. Tietojen käytölle asetettaviin ehtoihin liittyen tiedusteluvalvontavaltuutettu katsoo, että ehdotettu sääntely jättää epäselväksi, voisivatko tietojen käytölle asetettavat ehdot koskea tietojen käytölle säädettyjen rajoitusten tapaan pelkästään rikostorjuntaviranomaisten rikostorjuntatoimintaa vai myös rikostorjuntaviranomaisten ja muiden viranomaisten muuta kuin rikostorjuntatoimintaa. Jälkimmäisessä tapauksessa ehdot voisivat rajoittaa myös viranomaisen toiminnan suuntaamisessa käytettäväksi luovutettujen tietojen käyttämistä rikostorjuntaviranomaisten tai muun viranomaisen muuhun kuin rikostorjuntatoimintaan liittyvän varsinaisen päätöksenteon perusteena.

Tiedusteluvalvontavaltuutettu huomioi lisäksi, että tiedusteluviranomaisten lakisääteisiin tehtäviin kuuluu tiedustelutoiminnan lisäksi kansallista turvallisuutta uhkaavien rikosten estäminen ja paljastaminen, mutta hallituksen esitysluonnoksessa ei tätä kysymystä käsitellä. Kun hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetun mukaan tiedustelumenetelmiä käyttämällä saatujen maanpetos-, valtiopetos- ja terrorismirikoksia koskevien tietojen rikostorjuntaan luovuttamisellekaan ei asetettaisi rajoituksia, lienee tiedusteluvalvontavaltuutetun käsityksen mukaan tämänkin vuoksi selvää, että myöskään tiedusteluviranomaisten omassa maanpetos-, valtiopetos- ja terrorismirikoksia estävässä ja paljastavassa toiminnassa tietojen käyttämistä ei olisi rajoitettu.

[Poliisilaki 44.5 §](#)

Suojelupoliisi toteaa, että 44 §:n 5 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa on virheellisesti, ja ilmeisestä erehdyksestä johtuen, mainittu Maahanmuuttovirasto yhtenä kyseisessä momentissa tarkoitettuna rikostiedon vastaanottajana. Kyseisessä 44 §:ssä on kyse pelkästään rikostietojen luovuttamisesta rikostorjuntaviranomaiselle, eikä pykälän perusteella voitaisi, eikä olisi tarpeenkaan luovuttaa tietoja Maahanmuuttovirastolle tai millekään muulle viranomaiselle kuin rikostorjuntaviranomaiselle. Suomessa rikostorjuntaviranomaisia ovat poliisi, Tulli, Rajavartiolaitos ja Puolustusvoimat. Tästä syystä maininta Maahanmuuttovirastosta tulisi poistaa perusteluista. Pykälä on esitysluonnoksessa myös kokonaisuudessaan otsikoitu viittaamaan tähän tarkoitukseen eli ”Tiedustelumenetelmän käytön avulla saadun rikostiedon luovuttaminen rikostorjuntaan”. Palomuurisääntelyä ei siten sovelleta muun tiedon kuin tiedustelumenetelmällä saadun rikostiedon luovuttamiseen rikostorjuntaviranomaiselle. Muusta tiedonluovutuksesta säädetään erikseen.

Mainitussa 44 §:n 5 momentin perusteella tehtävässä tiedon luovuttamisessa on kyse erityisesti kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi tehtävästä rikostiedon luovuttamisesta. Kansallisen turvallisuuden suojaaminen on yksi poliisin lakisääteisistä tehtävistä poliisilain 1 luvun 1 §:n mukaisesti. Näin ollen kansallisen turvallisuuden suojaaminen olisi 5 momentin mukaisena tiedonluovutusperusteena yksi toiminnan suuntaamisen tapa. Kun tietoa luovutettaisiin tämän 5 momentin nojalla, pystyttäisiin hyödyntämiskieltojen avulla suojaamaan paitsi tiedonluovutuksen kohteen oikeusturvaa niin myös suojelupoliisin siviilitiedustelua. Tietojen luovuttaminen tapahtuisi samassa tarkoituksessa kuin missä ne on hankittu.

Keskusrikospoliisi huomioi, että ehdotetun 44 §:n 5 momentin sanamuodon mukaisesti säännös käsittäisi ainoastaan rikosta koskevaa tietoa. Tällöin ulkopuolelle jäisi tiedot koskien esimerkiksi yleisiä rikosilmiöihin liittyviä tietoja sekä esimerkiksi tunnistettujen rikollisten matkustamiseen, yhteydenpitoon tai tapaamisiin liittyviä tietoja, joihin ei voitaisi suoraan kytkeä rikosta. Keskusrikospoliisi esittää, että tältä osin momentin sanamuodon muotoilussa tulisi pyrkiä huomioimaan laajemmin poliisin tehtäväkenttää koskevan tiedon luovuttaminen. Lisäksi tulisi pyrkiä täsmentämään sitä, mitä rikosta koskevalla tiedolla tarkoitetaan.

Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että ehdotettu 44 §:n 5 momentti mahdollistaisi tiedon luovuttamisen kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ja poliisin toiminnan suuntaamiseksi. Esityksen perusteluissa olisi mahdollisesti tarpeen pohtia esitettyjä tiedon hyödyntämiskieltoja vielä täsmällisemmin. Keskusrikospoliisi katsoo tärkeäksi, että momentissa tarkoitettun tiedon hyödyntämismahdollisuuksia arvioitaisiin esimerkiksi

Kirkkokatu 12, Helsinki

PL 26, 00023 Valtioneuvosto

Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi

rikoksen estämiseen tai paljastamiseen liittyvien tiedonhankintakeinojen käyttämisen suuntaamiseksi. Lisäksi olisi tarpeen selventää sitä, koskeeko tiedon hyödyntäminen myös hallinnollista tiedon käyttämistä esimerkiksi poliisin lausussa hallinnollisissa asioissa. Ehdotetun 44 §:n 5 momentin osalta Keskusrikospoliisi toteaa lisäksi, että säännöksen otsikon mukaisesti kyseessä on tietojen luovuttaminen rikostorjuntaa varten, mutta 5 momentissa tietojen luovuttaminen on mahdollista myös kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ja viranomaisen toiminnan suuntaamiseksi. Tältä osin säännöksen sisällä vaikuttaisi olevan ristiriitaa suhteessa säännöksen otsikkoon ja momentissa tarkoitettujen tietojen luovuttamisen tarkoituksen välillä, sillä "toiminnan suuntaaminen" vaikuttaisi laajemmalta käyttöalalta kuin rikostorjunta. Keskusrikospoliisi esittää siten harkittavaksi, että 5 momentti siirrettäisiin uuteen ehdotettuun 44 b §:ään omaksi momentikseen, mikä selkeyttäisi ehdotetun sääntelyn tarkoitusta. Tällöin momentin sanamuotoa tulisi tarkastella "rikosta koskevaa" -ilmauksen osalta.

Poliisihallitus kiinnittää huomiota ehdotetun poliisilain 5 a luvun 44 §:n 5 momentin osalta rikosta koskevan tiedon määrittelyyn. Rikosta koskeva tieto tulisi määritellä tarkemmin ja selkeyttää sitä, millaisen tiedon luovuttaminen on tämän lainkohdan perusteella sallittua. Poliisihallitus pitää tarpeellisena myös sitä, että lainkohdan perusteluista ilmenisi myös se, onko lainkohdan nojalla luovutettua tietoa mahdollista käyttää aselupiin ja yksityisen turvallisuusalan lupiin liittyvän päätösharkinnan suuntaamiseen. Tiedonluovutuksiin liittyviin rajoitteisiin ja ehtoihin liittyen poliisihallitus esittää, että luovutettujen tietojen käyttöä poliisilain 5 luvun mukaisesti rikoksen estämiseksi selvitettäisiin jatkovalmistelussa. Perusteluissa ei ole kiinnitetty huomioita käsitteiden rikoksen estäminen, rikoksen paljastaminen ja rikoksen selvittäminen eroihin. Yksinkertaistaen todeten, rikoksen estämisen onnistuessa rikos ei pääse tapahtumaan, tällöin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimus ei myöskään vaarantuisi, eikä kyse olisi näytön hankinnasta.

Asianajajaliitto huomioi, että esitysluonnoksen poliisilain 5 a luvun 44 §:n uuden 5 momentin ja sotilastiedustelulain muutosehdotuksen saman sisältöinen 80 §:n 1 momentti, jonka nojalla suojelupoliisi tai sotilastiedustelu voisivat luovuttaa tietoja toimivaltaiselle viranomaiselle viranomaisen toiminnan suuntaamiseksi, on sisällöltään epäselvä ja tosiasiallisesti makuloi käyttötarkoitussidonnaisuuden vaatimuksen kokonaisuudessaan. Asianajajaliitto katsoo, ettei siviilitiedustelun tai sotilaallisen tiedustelun keinoin hankittuja tietoja tule toimittaa toimivaltaiselle viranomaiselle kuin 1 ja 2 momentissa kuvatuissa, rajatuissa tapauksissa ja nimenomaan rajattuja rikostyyppisiä koskien.

Oikeuskansleri kiinnittää huomionsa ehdotettuun uuteen 5 momenttiin ja toteaa, ettei se ole täsmällisesti muotoiltu. Esimerkiksi kansallisen turvallisuuden käsite on melko

epämääräinen ja laava. Myös sääntelyyn ehdotettava ilmaisu ”muuksi toimivaltaisen viranomaisen toiminnan suuntaamiseksi” on perusoikeuksien rajoitusedellytysten valossa liian laava. Tarkentavan määrittelyn lisääminen pykälään, ei pelkästään hallituksen esityksen perusteluihin, on oikeuskanslerin mukaan välttämätöntä. Oikeuskansleri toteaa, että hallituksen esitysluonnoksen säännöskohtaisissa perusteluissa todettu tavoite on sinänsä ymmärrettävä ja hyväksyttävä. Tietojen luovuttamisen ehdot ovat kuitenkin hyvin väljät. Säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan muun muassa, että toiminnan suuntaamiseksi saatua tietoa voitaisiin käyttää viranomaisissa esimerkiksi uhka-arvion pohjana. Käytännössä muotoilu sallisi tiedustelutiedon käyttämisen viranomaisissa niiden toiminnan suunnittelemiseen ilman, että toiminnalla olisi yhteyttä kansalliseen tai yleiseen turvallisuuteen.

Sääntelyyn on lisättävä tarkennus, joka rajaa tiedon luovuttamista sellaisiin tarkoituksiin, jotka ovat käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen valossa yhteensopivia suojelupoliisin suorittaman tietojen keräämistarkoituksen kanssa. Oikeuskansleri toteaa, että säännösehdoituksessa jää auki se, mille kaikille viranomaisille suojelupoliisi tai sotilastiedusteluviranomainen voisi luovuttaa tietoja 5 momentin perusteella. Oikeuskansleri katsoo, että luonnoksessa esitetty viranomaisten joukko on laaja ja epämääräinen tavalla, joka ei täytä perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin sisältyvää täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimusta. Sääntely ei oikeuskanslerin näkemyksen mukaan täytä valtiosääntöoikeudellisia taikka eurooppaoikeudellisia käyttötarkoitussidonnaisuuden ehtoja.

Tietosuojavaltuutetun mukaan poliisilain 5 a luvun 44 §:n pykälän 5 momenttiin sisältyvään sääntelyyn ehdotettu ”muuksi toimivaltaisen viranomaisen toiminnan suuntaamiseksi” on perusoikeuksien rajoitusedellytysten näkökulmasta laava. Käytännössä muotoilu voisi sallia tiedustelutiedon käyttämisen viranomaisissa niiden toiminnan suunnittelemiseen ilman, että toiminnalla olisi yhteyttä kansalliseen tai yleiseen turvallisuuteen. Säännösehdoituksessa jää auki se, mille kaikille viranomaisille suojelupoliisi tai sotilastiedusteluviranomainen voisi luovuttaa tietoja 5 momentin perusteella. Säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että toimivaltainen viranomainen määrittäisi tapauskohtaisesti. Luovutuksensaajien määritelmä on täsmennyttömällä tavalla, joka ei tietosuojavaltuutetun mukaan täytä perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin sisältyvää täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimusta. Sääntelyä olisi tarkennettava siten, että se rajaisi tiedon luovuttamisen sellaisiin tarkoituksiin, jotka ovat käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen näkökulmasta yhteensopivia suojelupoliisin suorittaman tietojen keräämistarkoituksen kanssa. Tarkentava määrittely olisi

tarkoituksenmukaista sisällyttää itse pykälään, eikä pelkästään hallituksen esityksen perusteluihin.

Eduskunnan oikeusasiamies viittaa lausunnossaan suojelupoliisiin kohdistuneeseen asiakirjatarkastukseen EOAK/562/2022 ja toteaa, ettei tiedustelumenetelmillä saadun tiedon luovuttaminen poliisin toiminnan suuntaamiseksi perustu hänen käsityksensä mukaan lakiin laillisuusperiaatteen edellyttämällä tavalla. Eduskunnan oikeusasiamies katsoo, että poliisilain 5a luvun 44 §:n palomuurisäännöksessä on säädetty tyhjentävästi tiedustelumenetelmillä saadun tiedon luovuttamisesta toiselle kansalliselle viranomaiselle muihin kuin tiedustelutoiminnan käyttötarkoituksiin, eikä niihin kuulu tiedon luovuttaminen poliisin toiminnan suuntaamiseksi. Laissa olisi säädetävä nimenomaisesti paitsi oikeudesta tietojen luovuttamiseen, myös täsmällisesti ja tarkkarajaisesti poliisin toiminnan suuntaamisen käsitteen merkityssisällöstä ja rajoista eli luovutettavien tietojen käyttötarkoituksesta ja käytöstä. Nyt ehdotettu sanamuoto on täysin avoin. Eduskunnan oikeusasiamies huomioi, että perusteluissa todettu rajausta tietojen luovuttamiskohteista ja -tarkoituksesta ei ilmene ehdotetusta 5 momentista. Eduskunnan oikeusasiamies katsoo, että käyttötarkoituksesta poikkeamisesta säättäminen edellyttää tarpeellisuutta ja oikeasuhtaisuutta ja nämä vaatimukset puolestaan edellyttävät sääntelyä, josta ilmenee se, keitä toimivaltaiset viranomaiset ovat ja mikä on toiminnan suuntaamisen merkityssisältö ja rajat eli luovutettavien tietojen käyttötarkoitus ja käyttö.

Momenttiin ehdotettua hyödyntämiskieltoa eduskunnan oikeusasiamies pitää asianmukaisena, mutta toteaa olevan käytännössä varsin vaikeaa todeta ja valvoa sitä, että toiminnan suuntaamiseksi annettua tietoa ei käytetä kiellettyihin tarkoituksiin. Pykälän edeltävien momenttien perusteella on selvää, että tässä tarkoitettun tiedon perusteella ei saa aloittaa esitutkintaa, mutta selvyyden vuoksi olisi perusteltua sisällyttää maininta tästä itse säädöstekstiin. Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan jää epäselväksi, mikä on ehdotettujen suojelupoliisin mahdollisesti antamien ehtojen merkitys esimerkiksi siinä tapauksessa, että tietoja vastaanottanut ei noudata ehtoja.

Oikeusministeriön mukaan, mikäli tiedustelumenetelmällä saatu tieto on luottamuksellisen viestin salaisuuden piiriin kuuluvaa tietoa, tulisi perustuslain 10 §:n valossa arvioida myös nyt säädettäväksi ehdotettavaa tietojen luovuttamisesta seuraavaa uutta luottamuksellisen viestin salaisuuden rajoitusta perusoikeuksien rajoitusedellytysten ja erityisesti perustuslain 10 §:n 4 momentin kvalifioitujen lakivarausten näkökulmasta. Sääntelyssä on kyse yksityiselämän suojan rajoituksesta, jonka perusteltavuutta tulisi arvioida perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta. Se, että suojelupoliisilla on mahdollisuus saada tietoja

perustuslain 10 §:n 4 momentin puitteissa säädettyjen tiedustelutoimivaltuuksiensa mukaisesti, ei vielä tarkoita sitä, että saatuja tietoja voitaisiin luovuttaa ja käyttää tietojen alkuperäistä käyttötarkoitusta laajemmin.

Rikosta koskevien tietojen käsitteen sisältö on oikeusministeriön mukaan avoin ja monitulkintainen. Tämä on ongelmallista erityisesti perusoikeuksien rajoituksilta edellytettävän täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksen kannalta. Lisäksi perustuslain 10 §:n 4 momentin osalta merkitystä on myös sillä, että rikosten tutkintaa koskeva luottamuksellisen viestin salaisuutta koskeva rajoituslauseke asettaa määrätyn kvalifikaation rikoksille, jotka oikeuttavat rajoituksiin. Oikeusministeriön mukaan näyttäisi siltä, että ehdotettu säännös mahdollistaisi perustuslain 10 §:n 4 momentin rikosten tutkintaa koskevaa rajoituslauseketta laajemmän luottamuksellisen viestin salaisuuden rajoittamisen. Siltä osin kuin ehdotettu säännös mahdollistaa mitä tahansa rikosta koskevan tiedon luovuttamisen kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ja muuksi viranomaisen toiminnan suuntaamiseksi, tulisi säätämisyjärjestysperusteluissa kyetä perustelemaan se, miten nyt ehdotettavien tiedonluovutus-oikeuksien määrittämät tietojen käyttötarkoitukset oikeuttavat luottamuksellisen viestin salaisuuteen puuttumisen.

Lisäksi tulisi rajata selkeämmin viranomaiset, joille tietoja voidaan luovuttaa. Oikeusministeriö huomioi lisäksi, ettei esitysluonnoksessa ole käsitelty lainkaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tai Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, joka liittyy yksityiselämän suojan rajoittamiseen tiedustelutoiminnan alalla.

Oikeusministeriö huomauttaa, että perusteluilla säätämistä tulee välttää. Huomio kiinnittyy erityisesti uuteen 44 §:n 5 momenttiin, jonka säännöskohtaisten perustelujen mukaan momentin sääntely tarkoittaa poikkeusta esitutkintalain (ETL) 3 luvun 3 §:ään. Mainittu poikkeus ETL 3:3 §:ään ei kuitenkaan selviä ehdotetusta momentista. Tämän lisäksi esitysluonnoksessa ei ole tarkemmin arvioitu mahdollisia muutostarpeita ETL 3:3 §:ään mainitun poikkeuksen osalta. Oikeusministeriö pitää tärkeänä, että jatkotyössä ehdotusta tarkastellaan uudelleen edellä mainitun mukaisesti suhteessa tarvittaviin muutoksiin joko esitutkintalain 3:3 §:ään tai ehdotettuun momenttiin.

Oikeusministeriö huomioi, että poliisilain 44 §:ään liittyvä hyödyntämiskielto pitäisi sisällään myös tiedon käytön tuomioistuimessa. Säännös vaikuttaisi laajentavan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 25 §:ssä säädettyä todisteiden hyödyntämiskieltoa ja oikeusministeriö näkeekin esityksen merkittävänä puutteena sitä, että esityksessä ei ole lainkaan arvioitu uuden 5 momentin suhdetta oikeudenkäymiskaaren todistelua koskeviin

säännöksiin, erityisesti OK 17:25 §ään. Oikeusministeriö pitää tärkeänä, että jatkovalmistelussa arvioidaan tarkemmin ehdotetun todisteiden hyödyntämiskiellon suhdetta oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukseen ja oikeudenkäymiskaaren 17 luvun sääntelyyn. Jos ehdotonta hyödyntämiskielloa pidetään tarkoituksenmukaisena, tulisi lisäksi arvioida, pitäisikö asiasta säätää OK 17:25 §:ssä.

Oikeusministeriön mukaan laeva muotoilu ”muuksi toimivaltaisen viranomaisen toiminnan suuntaamiseksi” on ongelmallinen muun ohella perusoikeuksien rajoitusedellytysten kannalta. Tarkentavan määrittelyn lisääminen pykälään, ei pelkästään hallituksen esityksen perusteluihin, olisi välttämätöntä. Myös momentin mukaiset tietojen luovuttamisen ehdot ovat liian väljiä. Tältä osin ehdotetun sääntelyn täsmällisyyttä ja oikeellisuutta on arvioitava tarkemmin.

Pykälän 5 momentti sisältäisi myös säännöksen, jonka mukaan suojelupoliisilla olisi oikeus asettaa muita luovutettujen tietojen salassapitoa, vaitiolovelvollisuutta, käyttöä, edelleen luovutusta tai luovutetun aineiston palauttamista koskevia ehtoja. Tätä voidaan pitää sinänsä perusteltuna myös henkilötietojen suojan kannalta. Oikeusministeriö toteaa, että henkilötietojen käsittelyyn kohdistuu kuitenkin myös muutoin tietojen vastaanottajan käyttötarkoituksesta riippuen joko EU:n yleisestä tietosuojaa-asetuksesta tai rikosasioiden tietosuojalain johtuvia vaatimuksia siinäkin tapauksessa, että tietoja luovuttava viranomainen ei ole asettanut niiden käytölle erityisiä rajoituksia. Esitysluonnoksesta ei käy ilmi, mitkä olisivat asetettujen ehtojen rikkomisen oikeudelliset seuraukset. Jatkovalmistelussa on syytä arvioida, olisiko sääntelyssä riittävät takeet sille, että vastaanottava viranomainen ei päätyisi luovuttamaan tiedustelumenetelmällä saatua tietoa eteenpäin muille viranomaisille sen jälkeen, kun tietoa on käytetty viranomaisen toiminnan suuntaamiseksi. Oikeusministeriö huomioi lisäksi, että rikosasioiden, tietosuojalain ja EU:n yleisen tietosuojaa-asetuksen säännöksistä seuraa vaatimuksia pykälän soveltamisalan rajauksiin siltä osin, kuin on kyse henkilötietojen käsittelystä muuhun kuin niiden alkuperäiseen käyttötarkoitukseen.

Poliisilaki 44 b §

Uuden ehdotetun 44 §:n osalta näyttäytyy epäselvänä, onko sillä tarkoitus muuttaa nykytilaa vai onko kysymys pelkästään säännöksen teknisestä siirtämisestä. Tarkennusta edellyttävät lisäksi säännöksen kattavuuden kuvaus välillisesti uhkaavien tilanteiden osalta sekä tiedonsaantiin oikeutettujen tahojen nimeäminen. Lisäksi selvennettäväksi ehdotetaan,

Kirkkokatu 12, Helsinki

PL 26, 00023 Valtioneuvosto

Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi

koskeeko poliisilain 49 §:ssä tarkoitettu asianosaisjulkisuuden rajoittaminen tämän säädöksen mukaan luovutettua tietoa.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan säännöksen osalta voisi olla tarpeen täsmentää, kattaako säännöksen soveltamisala myös esimerkiksi tilanteen, jossa on käynnissä kyberhyökkäys. Kyberhyökkäytilanteissa muodostuvat mahdolliset uhkatilanteet ja vahingot voivat olla välillisiä, eivätkä ne välttämättä ilmene välittömästi. Tästä huolimatta voi olla tarve varoittaa uhan kohdetta mahdollisen vahingon torjumiseksi. Keskusrikospoliisi toteaa myös, että ehdotetun sääntelyn suhdetta esimerkiksi poliisilain 5 a luvun 49 §:ään olisi tärkeää selventää esityksen perusteluissa siten, koskeeko 49 §:ssä tarkoitettu asianosaisjulkisuuden rajoittaminen luovutettua tietoa ja sen mahdollista hyödyntämistä.

Oikeuskansleri ja tietosuojavaltuutettu huomioivat, ettei esitysluonnoksen 44 b §:n perusteluista käy selkeästi ilmi, onko sääntelyllä tarkoitus muuttaa nykytilaa vai pelkästään siirtää nykyisen poliisilain 5b –luvun 44§:n 4 momentti eri pykälään.

Oikeusministeriö toteaa ehdotetusta poliisilain 44 b §:stä, että pykälästä eivät ilmene tiedonsaantiin oikeutetut tahot. Ne olisi syytä täsmentää myös säännöstasolla, huomioiden säännösten siirron ja sen, että tarkoituksena on kattaa myös yksityiset, vaikka ehdotettu pykälä sinänsä vastaa voimassa olevaa 44 §:n 4 momenttia. Tiedon luovuttamista koskeva säännös näyttäytyy myös muutoin väljänä perustuslain tulkintakäytännön valossa, huomioiden kansalliseen turvallisuuteen mahdollisesti liittyvän, luovutettavan tiedon sensitiivisyyden.

Poliisilaki 57 §

Pykäläluonnoksessa käytetty käsite kansainvälinen järjestö nähdään laajasti liian avoimeksi. Laissa tulisi yksilöidä luovutuksen saajat tarkemmin tai vaihtoehtoisesti rajata luovutuksen saajat pykälässä mainittuja tehtäviä hoitaviin kansainvälisiin järjestöihin. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi luovutusten dokumentointi siten, että jälkikäteinen ulkopuolinen kontrolli on mahdollista. Säännöstä tulee tarkastella myös yleisemmin perustuslain tulkintakäytännön valossa ja täsmentää tarvittavilta osin.

Eduskunnan oikeusasiamies pitää poliisilain 5 a luvun 57 §:n 4 momenttiin ja poliisin henkilötietolain 51 §:n 1 momenttiin sisältyvää sääntelyä liian avoimena, kun molempia lainkohtia koskeviin muutosehdotuksiin sisältyy ”kansainvälinen järjestö” luovutuksen saajana. Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan laissa tulisi yksilöidä luovutuksen saajat

tarkemmin tai rajata luovutuksen saajat pykälissä mainittuja tehtäviä hoitaviin kansainvälisiin järjestöihin.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että ehdotettava uusi 5 a luvun 57 §:n 4 momentti näyttäytyy perustuslain tulkintakäytännön valossa todella väljänä. Perustuslain tulkintalinjaukset viranomaisen tietojen luovuttamista tai tiedonsaantia salassapitosäännösten estämättä koskevista säännöksistä eivät rajoitu henkilötietoihin, vaan koskevat yleisesti salassa pidettäviä tietoja. Ehdotettavassa momentissa ei täsmennetä luovutettavia tietoja, eikä tiedonluovutusta ole myöskään sidottu tietojen välttämättömyyteen.

Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa 50 §

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että poliisilain 5 a luvun 55 § sisältää viittaussäännöksen poliisin henkilötietolakiin. Pykälästä ja poliisin henkilötietolain 50 §:n 2 momenttia koskevista perusteluista jää epäselväksi, sovelletaanko siviilitiedustelussa saatujen henkilötietojen käsittelyyn kuitenkin muita poliisin henkilötietolain säännöksiä. Joka tapauksessa sovellettavaksi oikeusministeriön käsityksen mukaan tulisivat samalla rikosasioiden tietosuojalain yleisesti tietosuojaan sovellettavat vaatimukset siltä osin kuin niistä ei poiketa poliisin henkilötietolaissa tai poliisilaissa. Tiedon luovuttamista koskevilla säännöksillä poiketaan rikosasioiden tietosuojalain 5 §:ssä säädetystä käyttötarkoitussidonnaisuuden vaatimuksesta.

Oikeusministeriö kiinnittää joka tapauksessa huomiota siihen, että myös muun salassa pidettävän tiedon kuin henkilötietojen luovuttamisesta on säädettävä luovutettavien tietojen käyttötarkoituksesta riippumatta. Julkisuuslain salassapitosäännökset koskevat kaikkia salassa pidettäviä tietoja, eivät pelkästään henkilötietoja. Vaikka esitysluonnoksen tarkoituksena on selkiyttää tiedonluovutussäätelyä siltä osin kuin on kyse tiedustelumenetelmillä hankituista tiedoista, poliisia koskevaa säätelyä ei voida kokonaisuutena pitää selkeänä. Säätelyyn vaikuttaisi jäävän edelleen epäselvyyttä siltä osin, voidaanko muita suojelupoliisin salassa pidettäviä tietoja kuin siviilitiedustelussa saatuja tietoja luovuttaa muille viranomaisille ja mihin säännöksiin se perustuu silloin, kun ne eivät ole henkilötietoja.

Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa 51 §

Ehdotettua säännöstä ei pidetä riittävän tarkkarajaisena ja perusoikeuksien rajoitusedellytysten mukaisena. Tarkennusta edellyttävät mm. kuvaus tietojen

Kirkkokatu 12, Helsinki

PL 26, 00023 Valtioneuvosto

Vaihe 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi

vastaanottajiksi soveltuvista EU:n toimielimistä sekä tietosuojan riittävyttä koskevat näkökohdat. Naton osalta kiinnitettiin huomiota siihen, millaiseen käyttöön ja millä ehdoilla tietoa luovutettaisiin. Esille nostettiin mm. se, että puolustusliittoon kuuluu valtioita, joiden perusoikeussuoja eroaa suomalaisesta. Lausuntopalautteessa korostettiin tarvetta täsmentää sääntelyn johdonmukaisuuden vuoksi sitä, ettei poliisin henkilötietolain 51 § koske tiedustelumenetelmillä saatua tietoa. Tällaista henkilötietoa ei hallituksen esityksen perusteella saisi luovuttaa jatkossa EU:n toimielimille, kansainvälisille järjestöille kuin Natollekaan.

Oikeuskanslerin näkemyksen mukaan poliisin henkilötietolain 51 §:n muokkausehdotus laajentaisi tietojen luovutuksensaajien joukkoa siten, että yhä useampi luovutuksia saava viranomainen jäisi tehtävänkuvaa koskevan rajoituksen ulkopuolelle. Ulkomaiden viranomaiset, joille tietoja voidaan luovuttaa, olisivat yhä sellaisia, että niiden tehtäviin kuuluu kansallisen turvallisuuden suojaaminen. Mille tahansa ulkomaiselle viranomaiselle ei siten voitaisi luovuttaa henkilötietoja. EU:n viranomaisia ja toimielimiä ei kuitenkaan koskisi sama rajoitus. Oikeuskansleri huomioi, ettei tätä ratkaisua perustella hallituksen esityksessä. Pykälän muotoilu on laava ja oikeuskanslerin mukaan on kyseenalaista, täyttäisikö se perusoikeuksien rajoitusedellytykset.

Oikeuskansleri katsoo, että lisäys tietojen luovuttamisesta Natolle lienee välttämätöntä Suomen jäsenyydestä johtuen, mutta hallituksen esitysluonnoksessa tulisi tarkemmin perustella, onko näin. Lisäksi Naton osalta hallituksen esitykseen olisi lisättävä arvio siitä, minkälaiseen käyttöön ja millä ehdoilla tietoa Natolle luovutettaisiin. Hallituksen esitykseen tulee jatkovalmistelussa sisällyttää jonkinlainen kuvaus siitä, miten Naton tiedustelu toimii ja mihin kaikkeen tietoja puolustusliitossa voidaan käyttää. Hallituksen esitysluonnoksessa tulee ottaa kantaa myös niihin mahdollisiin turvallisuusuhkiin, joita voi aiheutua siitä, että tietoja luovutetaan EU:n virastoille ja toimielimille, kansainvälisille järjestöille ja Natolle.

Merkityksellinen on myös nykyisen 51 §:n 5 momentti, jonka mukaan kansainvälinen yhteistyö ja tietojen vaihto on kielletty, jos on perusteltua aihetta epäillä, että jotakin henkilöä tämän yhteistyön tai tietojen luovuttamisen vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu, vaino, mielivaltainen vapaudenriisto tai epäoikeudenmukainen oikeudenkäynti. Naton jäsenvaltioihin kuuluu myös sellaisia maita, joissa kuolemanrangaistus on käytössä, joten tällä momentilla voi olla merkitystä tietoja vaihdettaessa Naton kanssa. Asia olisi syytä ainakin mainita hallituksen esityksen perusteluissa.

Sääntelyn johdonmukaisuuden vuoksi olisi tarpeen täsmentää myös, että poliisin henkilötietolain 51 § ei koske tiedustelumenetelmillä saatua tietoa. Tällaista henkilötietoa ei siten hallituksen esityksen perusteella saisi luovuttaa jatkossa sen enempää EU:n toimielimille, kansainvälisille järjestöille kuin Natollekaan. Oikeuskanslerin näkemyksen mukaan tämäkin olisi syytä mainita selkeästi perusteluissa.

Oikeuskanslerin tavoin **tietosuojavaltuutettu** toteaa lausunnossaan, että poliisin henkilötietolain 7 luvun 51 §:n 1 momentin muutoksessa ulkomaiden viranomaiset, joille tietoja voidaan luovuttaa, olisivat yhä sellaisia, että niiden tehtäviin kuuluu kansallisen turvallisuuden suojaaminen eikä mille tahansa ulkomaiselle viranomaiselle siten voitasi luovuttaa henkilötietoja. Myös tietosuojavaltuutettu toteaa, ettei EU:n viranomaisia ja toimielimiä kuitenkaan koskisi sama rajoitus, mutta tätä ratkaisua ei perustella hallituksen esityksessä. Pykälän muotoilua tulisi tästä syystä jatkovalmistelussa muuttaa täsmällisemmäksi ja tarkkarajaisemmaksi.

Tietosuojavaltuutettu toteaa lisäksi, että pykälään lisättäisiin myös mahdollisuus tietojen luovuttamisesta Natolle ja näkee sen perustelluksi johtuen Suomen jäsenyydestä Natossa, mutta hallituksen esitysluonnoksessa tätä tulisi tarkemmin perustella. Lisäksi Naton osalta olisi tarkoituksenmukaista arvioida millaiseen käyttötarkoitukseen käyttöön tietoja Natolle luovutettaisiin ja mitä ehtoja luovutukselle mahdollisesti asetettaisiin, ottaen huomioon myös se, että Natoon kuuluu jäsenmaita, joiden osalta perusoikeuksien suoja merkittävästi erilainen kuin esimerkiksi EU:n jäsenvaltioissa. Merkityksellinen edellä mainittujen kysymysten osalta on myös voimassa olevan lain 7 luvun 51 §:n 5 momentti, jonka mukaan kansainvälinen yhteistyö ja tietojen vaihto on kielletty, jos on perusteltua aihetta epäillä, että jotakin henkilöä tämän yhteistyön tai tietojen luovuttamisen vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu, vaino, mielivaltainen vapaudenriisto tai epäoikeudenmukainen oikeudenkäynti.

Oikeusministeriö toteaa, että poliisilain 5 a luvun 57 §:n 4 momentin täsmennettäisiin ne tahot, joille suojelupoliisi saisi luovuttaa muita kuin henkilötietoja kansainvälisessä yhteistyössä. Yksityiskohtainen ja tarkkarajainen sääntely on sinänsä perusteltua. Tältä osin poliisin henkilötietolain 51 §:ään ei kuitenkaan ehdoteta vastaavaa muutosta kuin sen 50 §:n 2 momenttiin siitä, että tiedustelumenetelmien käyttöön liittyvästä henkilötietojen luovuttamisesta säädettäisiin poliisilaissa. Esitysluonnoksesta jää epäselväksi, mikä erilaisen ratkaisun syy on. Sääntelykokonaisuudesta tulisi käydä yksiselitteisesti ilmi, että poliisilain 5 a luvun 44 § rajaa henkilötietojen luovuttamista myös kansainvälisessä yhteistyössä siltä

osin, kuin luovutettavaksi tulisi tiedustelumenetelmän käytön avulla saatua rikokseen liittyvää henkilötietoa.

Oikeusministeriö huomioi, että lakiehdotuksen 51 §:n perusteluista tai säätämisyjärjestysperusteluista ei ilmene, voisivatko luovutettavat tiedot sisältää myös luottamuksellisen viestin salaisuuden piiriin kuuluvia tietoja. Mikäli näin on, tulisi säännöstä ja siihen nyt ehdotettavia laajennuksia arvioida ja perustella esityksessä perustuslain 10 §:n 4 momentin kannalta. Tietosuojan riittävyyden näkökulmasta oikeusministeriö toteaa, että hallituksen esitysluonnoksessa ehdotettu mittava tiedonluovutus oikeuden laajennus voi aiheuttaa haasteita tietosuojan riittävyyden varmistamisessa organisaatiosta ja tiedonluovutusten tarkoituksista riippuen. Epäselvää on, millä perusteella suojelupoliisi arvioisi tietosuojan riittävyttä.

Poliisin henkilötietolain 51 §:n 1 momentin muutosehdotukseen liittyen oikeusministeriö toteaa, ettei ehdotettua säännöstä voida pitää riittävän tarkkarajaisena. Jatkovalmistelun aikana tulisi arvioida mahdollisuuksia täsmentää sääntelyä tiedonsaantiin oikeutettujen tai ulkomaisia viranomaisia vastaavasti tietojen käyttötarkoitusten osalta, vaikkakin tiedon luovuttaja voi itse arvioida sen, milloin tiedon luovuttaminen on sen oman tehtävän hoitamiseksi välttämätöntä.

Kyberala ry huomauttaa, että tiedon luovuttaminen kansainvälisille järjestöille, kuten Pohjois-Atlantin liiton jäsenvaltioille, on ongelmallista, sillä ehdotuksessa ei ole riittävästi huomioitu tietosuojaa koskevia perusoikeuksia. On myös epäselvää, miten valvontamekanismit ja oikeussuojakeinot toteutuisivat ehdotetuissa säännöksissä. Ehdotetut muutokset voisivat johtaa tietojen käyttöön laajemmin kuin kansallisen turvallisuuden vakava vaarantuminen edellyttäisi, mikä on ristiriidassa käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteiden kanssa.

Laki sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta

Sotilastiedustelulakia koskevien muutosten osalta lausunnoissa kiinnitetään poliisilakia vastaavasti huomiota toimivaltaisen viranomaisen ja toiminnan suuntaamisen käsitteiden epämääräisyyteen ja yleisemminkin sääntelyn tarkkarajaisuuteen. Näin ollen edellä poliisilakia koskevat havainnot koskevat soveltuvin osin myös sotilastiedustelulakiin ehdotettavia muutoksia ja palautteissa kehoitettiin yhtenäistämään poliisilain ja sotilastiedustelulain samoja aiheita koskevat säädökset toisiaan vastaaviksi.

Laki sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta 79 §

Kirkkokatu 12, Helsinki

PL 26, 00023 Valtioneuvosto

Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi

Helsingin hovioikeus huomioi sotilastiedustelusta annetun lain 79 §:ään ehdotetun täsmennyksen perusteluissa, että sellaisiksi viranomaisiksi, joiden lakisääteisiin tehtäviin kuuluu rikostorjunta, nähdään useita keskusrikospoliisin lisäksi. Tältä osin hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että poliisilain 5 a luvun 44 §:n 1 ja 2 momenttiin ei esitetä vastaavia muutoksia. Hovioikeus näkee aiheelliseksi säilyttää yksikanavaisuus myös sotilastiedustelun osalta. Voimassa olevan sotilastiedustelusta annetun lain 79 §:n 4 momenttiin kirjatun säännöksen siirtämiseen lain 80 §:ään liittyen hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että kyseinen säännös sisältyy voimassa olevan lain 79 § ja 80 §:ään. Hovioikeus toteaa, että tiedustelumenetelmän käytöllä saatua tietoa tulisi saada aina ilmaista syyttömyyttä tukevaksi selvitykseksi eli myös silloin kuin kysymys on 79 §:ssä tarkoitettusta tilanteesta. Kyseinen säännös tulisi näin ollen sisällyttää voimassa olevassa laissa säädetyin tavoin myös lain 79 §:ään.

Keskusrikospoliisi ei kannata sotilastiedustelusta annetun lain 79 §:n 1 momentin ehdotettua muutosta siltä osin kuin rikosepäilyä koskeva tiedon luovuttaminen tapahtuisi jatkossa Keskusrikospoliisin sijasta toimivaltaiselle viranomaiselle. Keskusrikospoliisi katsoo, että rikosepäilystä tulisi edelleen ilmoittaa Keskusrikospoliisille, kuten poliisilain 5 a luvun 44 §:n 1 momentissakin rikostiedosta ilmoittaminen tehdään ehdotuksen mukaisesti edelleen Keskusrikospoliisille. Perustelu liittyy Keskusrikospoliisin rooliin poliisin valtakunnallisena yksikkönä ja sääntelyn yhdenmukaisuuteen poliisilain 5 a luvun 44 §:n 1 momentin ja sotilastiedustelusta annetun lain 79 §:n 1 momentin välillä.

Oikeusministeriö viittaa sotilastiedustelusta annetun lain 79 §:n 1 momentin muutosehdotuksen yhteydessä toimivaltaisen viranomaisen käsitteen epämääräisyyteen ja toteaa, että on tärkeää huomioida se, että rikosta koskevat henkilötiedot ovat arkaluonteisia tietoja. Näin ollen sääntelyn tarkkarajaisuuteen on syytä kiinnittää jatkovalmistelun aikana huomiota sen valossa, mitä perustuslakivaliokunta on linjannut viranomaisen salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta. Säännöksestä ei ilmene esimerkiksi luovutettavien tietojen käyttötarkoitus, eikä tiedonluovutukselle aseteta ehdotuksen mukaan edellytykseksi myöskään välttämättömyysvaatimusta. Lisäksi, jos toimivaltaisen viranomaisen käyttötarkoitus kuuluisi tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan, tulisi huomioida tietosuoja-asetuksen 10 artiklasta johtuvat vaatimukset. Oikeusministeriö toteaa myös, että säännösluonnoksesta puuttuu säätämisyjärjestysperustelut ja erityisesti arvio esitetyn suhteesta perustuslain 10 §:n 4 momentissa säädettyyn.

Kyberala ry kiinnittää huomionsa puolustusvoimien rooliin rikostorjunnassa ja tiedustelussa. Mikäli nyt kyseessä olevat säännösehdotukset (Poliisil 44 §, SotilastiedL 79 §) hyväksyttäisiin ehdotetulla sanamuodolla ”luovuttaminen toimivaltaiselle viranomaiselle”, Kyberala ry:n

käsityksen mukaan voisi syntyä tilanne, jossa Puolustusvoimat luovuttaisi tiedustelutietoa tosiasiallisesti itselleen, mutta eri tarkoituksiin. Ongelmaa on pyritty rajoittamaan tai ohittamaan viraston sisäisten yksikköjärjestelyjen avulla, mutta hyvän hallinnon takeiden sekä laillisuusvalvonnan näkökulmasta tätä ei voi pitää riittävänä. Käytännössä kyse olisi yksittäisen viraston omien toimivaltuuksien jatkamisesta ja laajentamisesta. Vastaavaa hallinnollista järjestelyä ei ole katsottu asianmukaiseksi muiden viranomaisten osalta.

Laki sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta 80 §

Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää huomiota siihen, että sotilastiedustelulakiin ehdotettua 80.1 §:ää, joka mahdollistaisi tiedonluovuttamisen kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, perustellaan mm. vastaamisella kyberhyökkäyksiä sisältäviin laaja-alaisen vaikuttamisen aiheuttamiin turvallisuusuhkiin. Vastaavaa perustetta ei sisälly ehdotettuun, vaikkakin saman sisältöisen poliisilain muutoksen perusteluihin.

Oikeuskansleri kiinnittää huomionsa sotilastiedustelulakiin ehdotettavan 80 §:n 1 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa toiminnan suuntaamisen käsitteen kuvaamiseen – erityisesti toimintavaihtoehtojen priorisointiin – ja toteaa, että resurssien järkevä kohdistaminen on sinänsä hyvä tavoite, mutta se ei sovellu perusoikeuksien rajoitusedellytykseksi. Tässä yhteydessä on muistettava, että tiedustelumenetelmien käyttö ja niillä saadun tiedon käsittely muodostavat poikkeuksellisen toimintakentän, joka sisältää lähtökohtaisesti varsin pitkälle meneviä rajoituksia perustuslain 10 §:ssä säädettyihin oikeuksiin.

Lisäksi samoin kuin poliisilain 44 §:n 5 momentin säännösehdotuksessa, myös sotilastiedustelulain ehdotettu uusi 80 §:n 1 momentti jättää auki sen, mille kaikille viranomaisille sotilastiedusteluviranomainen voisi luovuttaa tietoja. Oikeuskansleri katsoo, että luonnoksessa esitetty viranomaisten joukko on laaja ja epämääräinen tavalla, joka ei täytä perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin sisältyvää täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimusta. Sääntely ei oikeuskanslerin näkemyksen mukaan täytä valtiosääntöoikeudellisia taikka eurooppaoikeudellisia käyttötarkoitussidonnaisuuden ehtoja.

Tietosuojavaltuutettu toteaa sotilastiedustelulain 80 §:n 1 momentin säännöskohtaisista perusteluista, että resurssien järkevä kohdistaminen on sinänsä hyväksyttävä tavoite, mutta se ei yksinään liene riittävä perusoikeuksien rajoittamisedellytykseksi, ottaen huomioon, että tiedustelumenetelmien käyttö ja niillä saadun tiedon käsittely muodostavat poikkeuksellisen toimintakokonaisuuden, joka sisältää lähtökohtaisesti varsin pitkälle meneviä rajoituksia perustuslain 10 §:ssä säädettyihin oikeuksiin.

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Oikeusministeriö viittaa lausumaansa 79 §:n 1 momentin muutoksiin siltä osin kuin ehdotetussa 80 §:ssä on kyse tietojen luovuttamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle toiminnan suuntaamiseksi. 80 §:ään ehdotettu ehtojen asettamista koskeva säännös vastaisi poliisilain 5 a luvun 44 §:n 5 momentin viimeistä virkettä ja näin ollen siihen liittyvät huomiot ovat relevantteja myös 80 §:ään sisältyvien muutosehdotusten osalta.

Kirkkokatu 12, Helsinki

PL 26, 00023 Valtioneuvosto

Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi